

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

de offentlige Examina

i

Aalborg Kathedralskole

i Juli 1859.

INDBYDELSESSKRIFT

til

de offentlige Examina

i

AALBORG KATHEDRALSKOLE

i Juli 1859.

Indhold:

1. Schmith, H. De burgundiske Riger. En historisk Sammenstilling.
  2. Tregder, P. H. Skoleefterretninger.
-

Aalborg.

Trykt hos Karl Bech.

—
1859.

De burgundiske Riger.

En historisk Sammenstilling

af

H. Schmith,
Adjunkt.

Fortale.

Medens Navnene paa næsten alle de germaniske Folk, som overvældede Romerriget, kun fristede en kort Tilværelse og saaledes hurtig forsvinde af Historien, hævder derimod Navnet Burgund sin historiske Vigtighed langt længere indtil Slutningen af den seneste Middelalder, rigtignok ikke i den ældste oprindelige Betydning, men dog som en Betegnelse for mer eller mindre selvstændige Stater; og netop denne Omstændighed, at Navnet Burgund til forskjellige Tider havde en forskjellig Betydning, gjør, at man ikke sjælden ved Læsningen af Historie kan have ondt nok ved at være paa det rene med, hvilket Burgund der til hver given Tid og paa hvert givet Sted menes.

For nu her at komme Disciplene i vore lærde Skoler til Hjælp, og kun paa disse er nærværende lille Arbejde beregnet, har jeg samlet under ét Overblik, hvad der om denne Sag findes spredt paa mange forskjellige Steder, og haaber, at den Discipel, der skulde faa Lyst til at gjenne læse de følgende Blade, vil fra sin Læsning heraf medbringe en Kundskab til dette Afsnit af Historien, der kunde sætte ham i Stand til ved given Leilighed bedre at orientere sig i disse Forhold.

Det vilde være unødvendigt her at opregne de benyttede Hjælpemidler; jeg har af de Bøger, jeg kunde overkomme, gjennemlæst alt herhenhørende og deraf uddraget, hvad der syntes mig tjenligst for mit Formaal; naar derfor paa Titelbladet dette Arbejde er betegnet som en historisk Sammenstilling, da er dermed i det væsentlige dets Hensigt angivet. Den mulige Indvending mod Stoffets for vidtløftige Behandling vilde jeg imødegaa ved den Bemærkning, at her ikke er Tale om noget, der skal læres udenad af Disciplen, men meget mere om gennem en uogenlunde fyldig Fremstilling af de herhenhørende Data at fremkalde hos ham det almindelige historiske Indtryk, der lettere vindes igjennem en vis Udførlighed i Medtagelsen af det historiske Stof, medens jeg vel véd, at Historien i sin Helhed behandlet paa denne Maade vilde overvælde og trætte, naar man i Hukommelsen skulde omfatte alle Enkeltheder. Fortællingen om det yngre burgundiske Hertugdømme kunde maaske endog ganske være forbigaaet, idet jeg simpelthen kunde have henvist f. Ex. til Bohr, der her i Skolen benyttes. Forsvaret for Bibeholdelsen deraf maa jeg imidlertid støtte dels paa den Omstændighed, at jeg nu engang vilde samle og behandle under et, hvad der angaar de burgundiske Rigers Historie, dels derpaa, at min Fremstilling ingeenlunde slutter sig ganske til Bohr, men i flere Punkter turde gjøre Fordring paa netop paa Grund af den større Udførlighed at bidrage til en klarere Opfattelse af adskillige Momenter eller Træk i hin Tids Historie.

Som et Anhang, for ikke at afbryde Gangen i den fortløbende historiske Fortælling, har jeg tilføjet nogle Bemærkninger om den provençalske Poesi.

Landskabet Provence maatte som en af de væsentligste Bestanddele af de Lande, der førte Navnet Burgund, oftere nævnes i Fortællingens Løb, og her var da Stedet, syntes mig, til en Skildring af et i sproglig og kulturhistorisk Heuseende ret mærkeligt Fænomen, den Art nemlig af digteriske Frembringelser, der navnlig her havde sit Sæde og herfra forplantede sig videre. Omtalen af den provençalske Poesi førte mig naturlig til et Par Bemærkninger om Sproget i disse Digte, om en i sproglig og tildels politisk Henseende stedfindende Modsætning eller rettere Tvedeling af Frankrig i et Nord- og Sydfrankrig, Benævnelser, der oftere forekomme hos Bohr, og hvis Betydning af ham tildels er antydet; og heraf tog jeg aller Anledning til at gaa endel tilbage i Tiden og meddele en Sprogprøve fra det 9de Aarhundrede.

I det Foregaaende har jeg et Par Gange haft Anledning til at citere Bohrs Lærebog. Denne Forfatters Fortjeneste af den historiske Undervisning bestaar fornemmelig deri, at han ved Udarbejdelsen af sin Bog har foretaget en højst omhyggelig og forstandig Sondring af det væsentlige og hvad der maa kaldes, om ikke uvæsentligt, saa dog mindre væsentligt for den frugtbare historiske Viden. For ikke mange Aar tilbage førte Brugen af Kofods Historie (i nogle Skoler bruges den endnu) meget let til saacanne Kunstproduktioner som at lade en Discipel vise sin historiske Færdighed ved stante pede at opramse en Regentrække, f. Ex. fra Justinian til den sidste af Palæologerne med nøjagtig Angivelse af Regenternes Dødsaar, ved de danske Konger og deres Dronninger vel endog Dødsdag, uden at der i denne Stræben efter at memorere disse og lignende Enkeltheder henvendtes den tilbørlige

Opmærksomhed paa de Hovedbegivenheder eller Kampe, der indadtil eller udadtil, i politisk eller sædelig Henseende ofte karakterisere ikke blot et helt Afsnit af en enkelt Stats Liv, men ofte en hel Tidsalder; ikke at man ved den daglige Examination skal undlade disse eller lignende ligefremme Remser, f. Ex. Slagene i en langvarig Krig (Syvaarskrigen), da den historiske Kundskab kræver saadanne Remser som faste Støttepunkter; det er kun Overdrivelsen heraf, jeg ivrer imod, og den fremtræder, naar man for slige Tings Skyld glemmer det andet og væsentligere.

Dog medens Bohrs Lærebøger saaledes i lige Grad røbe den kyndige Historiker, for hvem det historiske Stof staar som fuldkommen gjennemarbejdet, og den heldige Fremstiller, kan det ikke nægtes, at Forfatteren enkelte Steder (de seneste Udgaver have vistnok for en stor Del afhjulpet dette Savn) i sin Stræben efter Korthed vel løselig glider hen over enkelte Partier af Historien, til hvilke et lidt større Kjendskab synes mig fornøden; her tænker jeg f. Ex. paa Tiden i de første Aarhundreder efter Justinian, hvor jeg af Disciplen ingenlunde vilde forlange Bekjendtskab med Navnene paa de følgende Dynastier (det isauriske, macedoniske o. a.), medens han derimod ikke tør være ubekjendt med det voldsomme Røre i Kirken, der knytter sig til Billedstriden, med de tvende Partier i Konstantinopel, der oprindeligt kun stod ligeoverfor hinanden paa Rendebanen (Hippodromos) under Benævnelsen: de grønne og blaa, men samtidig ofte med Kejseren i Spidsen betegnede tvende politiske Partier. Bohrs Lærebog kan væsentlig betegnes som pragmatisk-synkronistisk, en Behandling af Historien, der hævder sig selv sit Værd; men Spørgsmaal

opstaar nu, om det er ganske heldigt at lade Undervisningen tilflyde Drengene i en Alder af 12-13 Aar igjennem en saadan Behandling. Bohrs Lærebøger falde i Reglen Disciplene temmelig svære, dels paa Grund af den noget concise Fremstilling, der er begrundet i Bogens hele Plan, dels fordi Disciple i den ovennævnte Alder ikke uden megen Vanskelighed og Besvær kunne bevæge sig paa en bredere historisk Basis, hvorimod det maa anses for langt mere overensstemmende med deres Natur igjennem det enkelte at opfatte det almindelige, eller med andre Ord: at forfølge et enkelt Lands Historie fra først til sidst uden hvert Øjeblik ved Medtagelsen af samtidige Begivenheder og Forhold i deres hele Udstrækning andensteds at rives ud af Sammenhængen og saaledes tabe Traaden i Fortællingen om dette specielle Land. Jeg véd ogsaa, at man flere Steder til Lettelse for Disciplene og maaske ogsaa for sig selv søger at omgaa eller snarere undgaa denne Behandling af Historien ved at forfølge hvert Lands Historie for sig; men herved bliver jo Fremgangsmaaden end mere vanskeliggjort, da Bogen slet ikke er beregnet herpaa. En anden Sag er det i øverste Klasse, hvor det mest skulde gaa ud paa i større Oversigter at samle det paa ovennævnte Maade tidligere lærte med Bibeholdelse alene af de saa at sige ledende Stater, der i Verdenshistorien gaa foran og ligesom angive Tonen, og saameget af de mindre betydende, der maatte medtages, for saavidt som her de store Verdensbegivenheder have forgrenet sig videre fra deres oprindelige Udgangspunkt.

For her blot i de større Hovedtræk at antyde Gangen eller Ordenen i den historiske Undervisning paa dennes forskjellige Stadier, da tænker jeg mig

denne bibragt Disciplene i første Klasse (og tildels i anden) saaledes, at her den historiske Kundskab slutter sig til enkelte historisk vigtige Personer, i hvis Liv jo ofte en hel Tidsalder afspejler sig, eller Begivenheder, der udøvede en mægtig Indflydelse paa Samtidens Forhold i politisk, religiøs eller kulturhistorisk Henseende. Denne Fremgangsmaade faar da ganske en aforistisk Karakter og kunde betegnes som biografisk-fragmentarisk. I Mellemlklasserne (tildels allerede i anden) begynder en mere sammenhængende historisk Undervisning, hver Stat for sig som en kontinuerlig Helhed, d. e. Historien behandlet ethnografisk; og naar paa denne Maade hele det historiske Stof er indvundet, idet Læreren idelig her, hvor der er Lejlighed, leder Disciplen til at kombinere det læste og saaledes paa engang bevæge sig paa et videre Rum af den historiske Skueplads, fortsættes i 7 Klasse, naar den endelige Repetition indtræder, Undervisningen paa den ovenfor antydede Maade, hvad jeg vilde kalde den synoptiske eller rettere synoptisk-fragmentariske. Heller ikke vilde det her være af Vejen, hvis Tiden tillod det, i et friere mundtligt Foredrag at meddele Disciplene nogle Afsnit af Historien i større Udførlighed, end der fornuftigvis kan forlanges af den brugte Lærebog, og blandt meget andet kunde man jo her vælge f. Ex. de burgundiske Riger; vilde man nu forlange, at Disciplene nedskrev et saadant Foredrag, kunde det jo blive en Forøvelse i Hurtigskrivning, der kunde komme dem til Hjælp senere ved Universitetet.

Jeg kan ikke slutte disse Bemærkninger uden med et Par Ord at omtale en anden Lærebog, der her i Skolen benyttes ved Undervisningen i den gamle Historie; det er Thriges. Denne vil nu med Hensyn

den Dom, der maa tilfalde den, omtrent faa samme Skjæbne som Bohrs nysnævnte Lærebøger; ere Bohrs Bøger hvad man kalder svære for Disciplene, da gjælder dette ikke mindre om Thriges Bog. Forfatteren har her leveret et Arbejde, der i Grundighed og en i det Hele taget tiltrækkende Fremstilling neppe lader noget tilbage at ønske; det er en fortrinlig Bog, anvendt paa rette Sted, og her tænker jeg navnlig paa de filologiske studerende, der i denne have et fortræffeligt og efter min Mening fuldkommen tilstrækkeligt Hjælpemiddel til Studiet af den gamle Historie. Ikke den mindste Fortjeneste har Forfatteren i sin Fremstilling af den Del af den græske og romerske Historie, der handler om Statsforfatningen hos disse to Nationer, eller hvad man plejer at kalde de græske og romerske Antiquiteter; det er heldigt, at netop ogsaa dette Parti af den gamle Historie er blevet behandlet af en dygtig Filolog, der har kunnet benytte denne Videnskabs nyeste og sikreste Resultater*). Men Spørgsmaalet bliver nu atter her: Er Thriges Lærebog heldig som Skolebog? og Svaret kan neppe lyde bekræftende; dens store Vidtløftighed harmonerer ikke med dens Bestemmelse; af en Skolebog maatte der kræves en omhyggeligere Sondren af det væsentlige

---

*) Jeg har her omtalt et Afsnit af den græske og romerske Historie, hvor meget naturlig Historielæreren og Læreren i de to gamle Sprog, navnlig i øverste Klasse, mødes eller rettere let kunne kolliderer. Det vilde vist være i begges Interessé at være paa det rene med, hvem af dem der egentlig skal overtage denne Undervisning og dermed Examinationen ved Afgangsexamen; jeg mener, det bør kun være en af dem, og Løddet falder da naturligst paa den sidste, der for denne Undervisning har et naturligt Tilknytningspunkt i den samtidige Forfatterlæsning.

og meget, der maa anses for uvedkommende, en Udsondren eller Udpillen, Læreren ikke uden megen Tidsspilde for sig og Disciplene kan foretage, da Forfatteren her ikke har givet det mindste Vink, men behandlet alt med Adkomst til lige Berettigelse og med Karakteren af lige historisk Vigtighed; blandt de Partier, der turde undergaa en betydelig Forkortelse, kunde her blandt andre nævnes den peloponnesiske Krigs, Diadokernes og de romerske Kejseres Historie. Forfatteren er forberedt paa Indvendinger for „Udførlighed og Vanskelighed“, men hans Retfærdiggjørelse i saa Henseende kan jeg ikke ganske give Medhold, allermindst, naar han vil, at en Lærebog foruden sin egen Bestemmelse tillige skal gjøre Tjeneste som Haandbog; skal den i lige Grad forbinde begge Egenskaber, maatte dette kræve en anden Anordning af Stoffet end den nuværende. Det er blevet Skik og Brug i Fortaler at væрге sig mod Beskyldningen for for stor Vidtløftighed ved det venskabelige Raad at stryge, hvad man troer ikke at have Brug for; men hertil burde da ogsaa Forfatteren være den nærmeste til at række en hjælpende Haand, om ikke andet, saa ved et ydre Kjendemerke, som forskjelligt Tryk eller paa anden Maade.

Om Methoder i Undervisningen kan der rigtignok disputeres i det uendelige, idet det her mer end noget andet Sted gjælder: *quot capita, tot mentes*, og Erfaringen lærer, at de mest modsatte Methoder føre til det endelige Maal; men Erfaringen lærer ogsaa ligesaa fuldt, at man fra dette, eller, hvad der her er det samme, fra den endelige Examens Udfald ingenlunde tør slutte til den i den lange Mellemtid brugte Methodes Brugbarhed, Fortrinlighed eller det modsatte.

Saameget er dog vist, at den nemmeste Methode er den bedste, den, der med mindst unødvendig Besvær og saaledes Lede, Kjede og deraf følgende Modløshed hos Disciplen fører ham til Maalet, og Begrebet Nemhed kan jo meget godt forsones med Begrebet Grundighed; nødes en Forfatter selv til at kalde sin Bog vanskelig, udtaler han ogsaa med det samme en alvorlig Anke over denne. Efter almindelig Skik og Brug har ogsaa Thrige først behandlet de for Verdenshistorien mindre vigtige Riger i Asien og Afrika; jeg antager ikke, at Forfatteren just hermed har haft til Hensigt, at disse først skulle læres; det vilde vist med Hensyn til den ofte samtidige Læsning af Ciceros Taler være rigtigst og derfor hensigtsmæssigere, om man for at berede Vejen for Latinlæreren først tog fat paa Romerne, og af disses Historie, efter en temmelig kursorisk Læsning af alt Foregaaende, dvælede noget længere ved Perioden fra Graccherne indtil Republikens Slutning; thi først ved en temmelig nøjagtig Kundskab til dette Afsnit af den romerske Historie ville Disciplene være istand til at forstaa og følge Indholdet ved Læsningen af Ciceros Taler.

De burgundiske Riger.

Som bekjendt, sættes 476 e. Kr. som Aaret for Vestromerrigets Ophør, fordi fra nu af den sidste Rest af det store Rige ved Kejser Romulus Augustulus's Afsættelse forsvinder og træder ind under et fremmed germanisk Dynasti.

Alle større Omvæltninger af Stater, det være Kuldka-stelse af den indre Forvaltning, eller selve Statens fuldstændige Opløsning, ere vel ofte tilsyneladende Øjeblikkets Skabninger; men vi vide ogsaa, at den første Spire i sin Udvikling tilhører Fortiden og mangen Gang først kommer til Modenhed ved en eller anden i og for sig selv mindre betydende ydre Foranledning. Hvad der her er sagt, finder vistnok væsentligst sin Anvendelse paa de egentlig saakaldte Revolutioner eller pludselige Omvæltninger af de bestaaende Forhold i Staternes indre Forfatning, men kan ogsaa tildeels gjælde, naar Spørgsmaal opstaar om Aarsagerne til et helt Riges Forsvinden af Staternes Række, og Historien om Romerrigets gradvis tiltagende Forfald og endelige Opløsning er et tydeligt Exempel herpaa.

Allerede Cæsar kæmpede gjentagne Gange med Germanerne, dog uden at gjøre Erobringer i deres Land, idet han nøjedes med blot at sikre Galliens Rhingrændse; under August og Tiber optages Kampen igjen, Romerne formaaede ikke ad denne Vej at udvide Riget, men bevarede dog den gamle Grændse. Under Vespasian true Bataverne, Dacerne

under Domitian og Trajan, hvilken sidste hævner sin For-
gængers Nederlag. Romerriget staar endnu i sin fulde Glands
af Magt og krigersk Berømmelse, ja andre Steder bæres de
romerske Vaaben videre, mod Vest i Spanien, mod Nordvest
i Britannien, mod Øst til Tigris. Men kort derefter, om-
trent i Midten af det 2det Aarhundrede, begynder Riget at
trænges fra Norden, især af Markomannerne, som atter 100
Aar efter træde op paa Kampens Skueplads ved Siden af
Franker, Alemanner, Vestgother, Østgother, Alaner, Vandaler,
Burgunder, Gepider o. a., der hærjende og røvende betræde
det romerske Rige; dette reddes endnu en Tid fra fuldstæn-
dig Undergang ved sine modige og tapre Kejsere: Clau-
dius Gothicus, Aurelian, Probus, Julian og Valentinian, der
kæmpe mod de frembrydende Franker, Alemanner og Go-
ther, ikke uden Held, men uden at være i Stand til at sikre
de romerske Provindsers Grændser, som Belgien, hvor de
saliske Franker opsløge deres Bopæle. Formindsnelsen af
Romerrigets Territorium var saaledes endnu ikke betydelig,
men længe kunde Sammenholdet af de store, vidtløftige,
fjerne Provindser med de forskjelligste Nationaliteter under
romersk Højhed ikke opretholdes ligeoverfor den Trængsel
og Uro, der drev de fremmede Barbarer alt nærmere og
nærmere ind i Romerrigets Hjerte, det egentlige Italien.
Stødet kom fra Østen, fra de frygtelige Hunner, der om-
trent A. 375 gik over Volga og bragte et nyt og voldsomt
Røre ind blandt Vestens Germaner: Østgotherne maa først
bøje sig for de fremtrængende Erobrere, Vestgotherne opta-
ges paa deres Forlangende i Mø sien (Bulgarien); men Ven-
skabet mellem disse og Romerne varer ikke længe, Alarik
drager mod Norditalien, og nu, da man har Brug for alle
sine Stridskræfter for at møde den vældige Gothe, sam-
mendrages disse fra Rigets Provindser, der saaledes, over-
ladte til sig selv og blottede for alle Forsvarsmidler, den

ene efter den anden i kort Tid blive et Bytte for de gennem et Par Aarhundreder frygtede Barbarer. En germanisk Fyrste, Radagais, benytter Forvirringen til i Spidsen for en Skare af de forskjelligste Stammer at kaste sig over Italien; blandt disse nævnes nu, ved Siden af mange andre, ogsaa Burgunderne. Dette Folk, en Gren af den store gotiske Stamme, havde tidligere haft sine Bopæle paa begge Sider af Oder, hvorfra de maaske en Tidlang have besat den ligeoverfor Udløbet af denne Flod liggende danske Ø Bornholm, en Antagelse, der kunde synes at finde en Bekræftelse i Øens ældre Navn Burgundarholm*); til Naboer havde de Rugierne op mod Øen Rygen. Fortrængte fra disse Bopæle, droge de langsomt mod Syden, havde ved Saale et blodigt Sammenstød med Alemannerne og sluttede sig nu til den store Skare, der samlede sig om den vældige Høvding Radagais. Strømmen væltede sig mod Syd, men formindskedes i Farten, da over Halvdelen af Hæren skillede sig fra den for at vende sig mod Gallien, medens de overlode Radagais med Resten af hans Tropper til deres Skjæbne i det blodige Stævne ved Fæsulæ i Etrurien, hvor Stilicho bibragte de selvbudne Gjæster et afgjørende Nederlag. — Om trent 407 træffe vi nu Burgunderne paa den venstre Rhinbred mellem Stæderne Mainz, Worms, Speier og Strasburg, medens andre Stammer, Alaner, Vandaler og Svever snart forlode disse Egne for gennem Gallien over Pyrenæerne at trænge ind i Spanien. Burgunderne vare ikke blandt Roms tidligste Fjender, som Alemanner og Franker, med hvem Romerne længe før havde kæmpet; ogsaa se vi dem her erkjende Roms Overhøjhed for de Distrikter langs den vestre Rhingrændse, de havde besat, et Afhængighedsforhold, der imidlertid ingen Betydning kunde have og snart, eftersom

---

*) Navnet kunde ogsaa tilstede en anden Forklaring.

Burgunderne udvidede deres Besiddelser, aldeles ophørte paa en Tid, da af det store vestromerske Rige kun selve Italien var tilbage, og tilsidst ogsaa dette, ligesom de øvrige Dele af Riget, maatte hylde en fremmed germanisk Erobrer.

Burgunderne vare, ligesom Størstedelen af Dalidens germaniske Folkeslag, der overvældede Romerriget, Arianer, der i de rettroende katholske Romeres Øjne stode langt under Hedningerne og desaarsag forfulgtes med det bitreste Had; det varede imidlertid ikke længe, før saavel Burgunderne, som de fleste af deres Stammebeslægtede, bleve vundne for den katholske Lære, noget der let finder sin Forklaring i den Omstændighed, at disse Germaner ingenlunde af nogensomhelst indre Grund havde bestemt sig for Arius's Lære, men ene og alene fordi denne blev af Missionærerne prædikeret for dem i deres eget Sprog, medens Udsendingerne fra de orthodoxe Kristne benyttede det latinske.

Vi vende tilbage til Burgundernes Bopæle ved Rhinen. Under deres Konger Gundikar og senere Gundiak udvidede de deres Besiddelser mere og mere, og dette ældste Kongerige Burgund, der stod fra 407—534, indtog af det nuværende Frankrig det hele Stykke, der begrænses i Øst af Vogeserne, Jurabjergene og Vestalperne, og mod Vest af Rhone og Saone, foruden en betydelig Strækning paa den anden Side af disse to Floder; med andre Ord: de Provinser, der nu betegnes ved Navnene: Provence, Dauphiné, Lyonnais, Dele af Languedoc, Bourgogne og Franche-Comté; af Schweiz hele det vestlige Stykke mellem Aar og Rhone, af det nuværende Italien Savoyen.

For her strax at give en Oversigt over de forskjellige Riger, om hvilke vi ville fortælle, opstilles de efter den Tid, i hvilken de fremstode. Vi have da at skjelne imellem:

1. Det ældste Kongerige Burgund (407—534) og

2. De burgundiske Stater eller Landskaber, der i Tidens Løb alle dannedes af hint, nemlig: a. Frigrevskabet Burgund eller Franche-Comté, grundlagt 870, b. det ældre Hertugdømme Burgund (877), c. det cisjuranske Burgund (eller Nedreburgund, fortrinsvis kaldet Arelat, det arelatiske Rige) (879), d. det transjuranske Burgund eller Øvreburgund (888), e. Kongeriget Burgundien, en Forening af de tvende sidstnævnte (930), og endelig f. det yngre Hertugdømme Burgund (1363—1477), der fra en ringe Begyndelse, det ældre Hertugdømme Burgund, voxede op til et af Datidens mægtigste Riger.

Det ældste Kongerige Burgund. Efter Gundikar, som faldt i Spidsen for en Skare Burgunder, der havde sluttet sig til den romerske Feltherre Aëtius i Kampen mod Attila, fulgte hans Søn Gundiak, ved hvis Død (471) Landet deltes mellem hans fire Sønner: Gundobald, Godegisel, Chilperich og Godomar, der residerede i de fire Hovedstæder: Besançon, Genf, Vienne og Lyon. Gundobald søgte at tilrive sig hele Magten ved at dræbe de tvende af sine Brødre, men dette dobbelte Brodermord bragte ham i fjendtlig Berørelse med den snedige og grusomme Chlodevig, Frankernes Fyrste, der ægtede den burgundiske Prinsesse Chlotilde, en Datter af den myrdede Chilperich; af sin Gemalinde idelig erindret om Hævn, har Chlodevig aldrig saasnart besejret Alemannerne, før han med graadige Blikke vender sin Opmærksomhed mod det frugtbare Burgunderland; den fjerde Broder, Godegisel, hvis Liv Gundobald havde sparet, bliver Forræder mod sin Broder i en Træfning ved Dijon (500), hvorfra den slagne Burgunderfyrste iler til Avignon; her belejrer Chlodevig ham i lang Tid og indgaar endelig et Forlig, ifølge hvilket Burgund bliver skatskyldigt til det frankiske Rige; faa Aar

efter se vi nu Gundobald i Slaget ved Poitiers som Chlodevigs Forbundsfælle mod Vestgotterne; han døde 516, og under hans Søn og Efterfølger Sigmund, der antog den katholske Lære, optages Kampen igjen af Chlodevigs Sønner, hvis Moder endnu brændte af Had til Gundobalds Hus. Sigmund (516—521) havde ægtet en Datter af Østgoternes Konge Theoderik den store, men en Søn af dette Ægteskab, Sigirik, havde han paa sin anden Hustrus Tilskyndelse ladet ombringe, hvorfor Chlodevigs Sønner i deres Kamp med Burgundernes Konge fandt en villig Allieret i Theoderik; Sigmund kunde ikke modstaa sine Fjenders forenede Stridskræfter, blev slagen, fangen og med sin Hustru og tvende Børn styrtet i en Brønd; denne Grusomhed, der kun er et blandt mange Exempler paa de blodige Træk, hvormed hine Tidens Historie er tegnet, blev vel hævnnet samme Aar ved et ved Vienne Frankerne bibragt Nederlag, men kun en kort Frist var forundt Sigmunds Broder, Godomar, da ogsaa han, denne burgundiske Stats sidste Konge, maatte bøje sig for sine urolige Naboer, de krigerske Franker; ti Aar efter Sigmunds Død gik med Godomars Fald ogsaa hans Riges Selvstændighed til Grunde i Kampen med de neustriske Konger; Burgund bliver en Provins eller Del af det frankiske Rige, ligesom Austrasien og Neustrien (534). Chlotar, Chlodevigs yngste Søn, blev Eneregent over hele det frankiske Monarki, og af de fire Sønner, han efterlod, fik Guntram Orleans med Burgund. Hermed forlade vi denne ældste burgundiske Stat; den er for en Tidlang gaaet op i det frankiske Rige, og dens Historie tilhører dette. Foranledningen til atter at optage Fortællingen tilbyder sig først ved det i mere end én Henseende berømte Forlig i Verdun (843); idet fra nu af i den nærmeste Tid mér eller mindre selvstændige Stater, eller Provinser rejse sig paa Ruinerne af det gamle Burgunderrige, hvoraf kun Navnet vedblev

af holde sig i de Egne, hvor det havde staaet.

Efter Ludvig den frommes Død (840) deltes, som bekendt, i Følge det ovennævnte Verdunerforlig Riget mellem hans tre Sønner: Lothar, Ludvig og Karl; den første fik Kejserværdigheden med Italien og desuden det saakaldte Mellemfranken, beliggende mellem begge hans Brøders Besiddelser, eller med andre Ord: mellem Østfranken og Vestfranken, det lange Landstrøg mellem Rhinen og Alperne paa den ene Side, og Rhone, Saone, Maas og Schelde paa den anden, fra Middelhavet i Syd til Nordsøens Kyst; den hele Strækning kaldtes efter Lothar Lotharingien eller Lothringen, der altsaa var mange Gange større end det nuværende Lothringen, idet det foruden de sydøstlige Provinser af det nuværende Frankrig (Størstedelen af det ældste Kongerige Burgund) udbredte sig saa godt som over hele Belgien og videre mod Nord til Rhinen. Kejser Lothar døde snart (855), og Landets Deling mellem hans tre Sønner foregik saaledes, at Ludvig II fik Italien med Kejserværdigheden, de to andre, Lothar II. og Karl fik hver sit Stykke af det nysnævnte Landstrøg, kaldet Mellemfranken, hin det nordlige, ogsaa efter ham kaldet Lothringen, og Karl det sydlige, d. e. det nuværende Provence og Dauphiné under Navn af Kongeriget Provence; af Brødrene dør først Karl, og hans Land tilfalder Lothar II., der nu ligesom Faderen er Herre over den oftere omtalte Strækning mellem Frankrig og Tyskland; ikke længe overlever han sin Broder, og den franske Konge, Karl den skaldede, ligesaa begjærlig efter Lande, som svag ligeoverfor sine mægtige Vasaller, sætter sig hurtig i Besiddelse af hele Mellemfranken, hvoraf han imidlertid snart maa overlade en Del (Øst- eller Nedrelothringen) til sin Broder Ludvig den tyske; til Statholder i Provence satte den franske Konge sin Svoger Boso, Greve af Vienne (for dette Grevskab er det senere Navn Dauphiné, Delfinatet).

Ikke længe syntes Boso at finde Tilfredsstillelse i denne underordnede Stilling; hans Hu stod til Kongeværdigheden, og de samtidige karolingiske Kongers Svaghed ligeoverfor udvortes og indvortes Fjender i Forening med hans Yndest hos den mægtige Gejstlighed kom hans Planer meget belejlig i Møde; Boso opkastede sig til uindskrænket Herre i det saakaldte cisjuranske Burgund (879), der omtrent svarer til de nuværende franske Provinser: Provence, Dauphiné, Dele af Lyonnais og Languedoc, og lod sig i Lyon af Erkebiskoppen paasætte Kongekronen; efter Hovedstaden Arles kaldtes dette Rige fortrinsvis Arelat, det arelatiske Rige, en Benævnelse, der imidlertid ogsaa hyppig forekommer om de tvende (det cisjuranske og transjuranske) til et forbundne Riger. Boso døde 887 og efterfulgtes af sin syvaarige Søn Ludvig; denne omtales her kun forsaavidt hans Navn lyder til os fra Historien om den usalige Strid og Forvirring, der efter Karl den tykkes Død i henved 70 Aar herskede i Norditalien, hvor Karl den stores Efterkommere paa Kvindesiden reves om Landet. En af disse, Berengar af Friaul, havde endelig opnaaet at blive Enehersker i Italien, men hans Svaghed ligeoverfor de da frygtelige Ungarer bragte de store til at indkalde som Modkonge nysnævnte Ludvig af Burgund, der hurtig fulgte Kaldet, drog til Rom og blev Kejser, det vil sige, blev kronet af Paven. Kejser Ludvig havde ligesaa liden Glæde af denne sin Ophøjelse, som de tvende burgundiske Fyrster, der efter ham fulgte Indbydelsen til Italien; ved en Lejlighed kom Ludvig endog saaledes i Knibe, at han kun reddede sit Liv ved den Ed aldrig mer at betræde Italien; af Paven løst fra denne, vendte han snart tilbage, men blev, sorgløs som han var, et let Bytte for den snilde og aarvaagne Berengar, der fangede ham ved et natligt Overfald og lod ham blinde; Ludvig drog nu tilbage til sit Rige, hvor han døde (930).

Inden vi fortsætte Fortællingen om de italiske Anliggender, som paa denne Tid staa i saa nær Forbindelse med den burgundiske Historie, maa vi omtale et nyt selvstændigt Rige, der grundlagdes omtrent samtidig med det arelatiske, det er det saakaldte transjuranske Burgund (888), der indbefattede det vestlige Schweiz mellem Rhone og Aar, Wallis og Savoyen; Stifteren var Statholderen i disse Lande, Grev Rudolf, der havde været Odos Medbejler til den franske Throne, men af denne var bleven fortrængt. Hans Efterfølger Rudolf II. (912--937) ilede paa Opfordring af Berengars Fjender til Italien, besejrede denne og blev Konge af Italien; men samtidig var der fremstaaet en ny Prætendent, Hugo, Markgreve af Provence, Formynder for den ovenfor omtalte Kejser Ludvigs Søn, Constantin, og som saadan den egentlige Regent i Kongeriget Arelat. Begge Modstandere enedes snart om ved følgende Overenskomst at jævne deres Tvistigheder: Rudolf overlod Hugo Italien imod at denne til Gjengjæld overlod hin Riget Arelat, og saaledes forenedes da begge de burgundiske Kongeriger til Riget Burgundien, ikke sjelden kaldet Arelat (933). I Italien vakte Hugo kun Misnøje ved sin vilkaarlige Adfærd; han kunde ikke holde sig mod en ny Modkonge, Berengar af Ivrea, og hans Søn Lothar, som Faderen havde ladet ægte den skønne Adelhejd, en Datter af hans tidligere Modstander, Rudolf II., døde pludselig, rimeligvis forgivet af Berengar; da denne vilde tvinge Lothars Enke til at ægte sin Søn Adalbert, indkaldte Adelhejd Tysklands Konge Otto den store, der fulgte Indbydelsen, ægtede Adelhejd og ved sin Udnævnelse til Konge af Italien og romersk Kejser lagde Grunden til det tysk-romerske Kejserdømme.

Det samlede Rige Burgundien bestod kun under Rudolfs tvende Efterfølgere, Konrad II. (937—993) og Rudolf III. (993—1032); denne sidste, der trængtes haardt af sine Va-

saller og var besvogret med Kejser Henrik II., den sidste af det saksiske Kongehus i Tyskland, testamenterede denne sit Land, da han selv var barnløs. Henrik døde før Rudolf (1024), men den følgende Kejser Konrad II. gjorde endnu i Rudolfs Levelid sine Fordringer gjældende (1032), dog ikke uden megen Modstand og mange Fejder, dels med de burgundiske Adelsmænd og Biskopper, der her, som deres Standsfæller andensteds, med fuldkommen Frihed nødvede deres Herlighedsrettigheder, dels med Rudolfs Søstersøn, Grev Odo af Champagne, der endelig, besejret i tvende Slag, mistede Livet i et tredie, hvorpaa Konrad i Genf lod sig krone som Konge i Burgund. Den indre Landfred blev her, ligesom andensteds i Tyskland, idelig forstyrret, og som et kraftigt Middel til dens Opretholdelse sluttede først de burgundiske Biskopper den saakaldte Gudsfred (*treuga dei*), ifølge hvilken visse Dage om Ugen Vaabnene skulde hvile.

Burgund hørte nu saaledes til Tyskland paa samme Maade som de italienske Besiddelser; det udgjorde ligesom disse et eget Kongerige under Kejserens Lehnshøjhed; men i hine Tider, da der i det Hele taget næppe var Tale om en absolut Souverænitet hos Rigets Overhoved, eller Statsmagtens Koncentrering i Regentens Haand med den Magtfulde, der betegner Midten af det 17de Aarhundrede, maatte et saadant Afhængighedsforhold, løst og ubestemt som det var, kaldes rent nominelt; en Mængde selvstændige Herskaber med forskjellige Navne opstode, og Hohenstaufferne glemte saameget lettere denne Tydsklands Forøgelse i Erhvervelsen af Burgund, som de stadig med Blikket paa Italien her bortødslede deres mægtige Kraft for at hævde Besiddelsen af et Land, der med Rette er kaldet Tyskernes Grav.

Det burgundiske Rige styredes i Kejserens Navn af en Statholder, sædvanlig af Huset Zähringen; men Størstedelen af Landet vendte sig snart til Frankrig, som Provence

og Dauphiné, der tilfaldt dette Rige, Størstedelen af det første i Slutningen af det 13de Aarhundrede under Kong Filip III. (1270—1285*)); det andet, Dauphiné, i hvilket Greverne af Vienne vare de mægtigste, erhvervede den franske Konge Filip VI. (1328—50), den første af Huset Valois, rigtignok uden egen Fortjeneste, da Humbert II., den sidste Greve, der selv ingen Børn havde, overlod det til Philips Søn Johan (den gode) paa den Betingelse, at han, ligesom enhver fransk Thronfølger, skulde for Fremtiden bære Navnet Dauphin; Kejser Karl IV. bekræftede Gaven, rigtignok under Forbehold af Rigsrettighederne, men det skjønne Land var naturligvis fra dette Øjeblik tabt for Tylskand. Ogsaa de øvrige Dele af Riget Burgundien gik tabt for Kejseren; blandt Fyrsterne i den transjuranske Del af Landet indtog Greven af Habsburg i Norden og i Syden Greverne af Savoyen den første Plads. Da med Rudolf af Habsburg dette Hus kom paa Thronen i Tyskland, foranledigede disse Fyrsters Bestræbelser efter at bringe Skovkantonerne Schweiz, Uri og Unterwalden under Østerrigs Landshøjhed, medens de ligesom det øvrige Schweiz oprindelig vare Dele af Riget, at disse ganske løsreve sig fra dette og dannede Grundlaget for det senere schweizerske Edsforbund.

Greverne af Savoyen (tidligere Maurienne) stode som burgundiske Fyrster i Athængighedsforhold til Kejseren, et Forhold, der imidlertid i retslig Henseende var ligesaa tvivlsomt som det, der i Almindelighed fandt Sted mellem Rigets Overhoved og hver enkelt Rigsfyrste. Syd for Savoyens Bjerge udbreder sig den herligej Poslette; ved klog Benyttelse af Omstændighederne lykkedes det snart de mægtige Grever at bemægtige sig det Land, fra hvis Slette de savoyiske Alper hæve sig, og som netop af denne sin Beliggenhed har

---

*) Resten erhvervedes under Ludvig XI.

faaet Navnet Piemont (pied de mont); fra Aar 1416 hed Regenterne Hertuger af Savoyen, og 300 Aar efter erhvervede de Kongetitelen.

I Fortællingens Løb er et Par Gange forekommet Omtalen af et Grevskab Burgund, af hvilket et Stykke regnedes til det transjuranske Kongerige Burgund. Da Lothar II. af Lothringen døde, satte Karl den skaldede sig i Besiddelse af hans Land, hvad vi læse ovenfor, men en beslægtet af Lothar, Karl den dristige, benyttede Tidernes Forvirring til Oprettelsen af et eget Rige, begrændset af Jurabjergene i Øst og Rhone og Saone i Syd og Vest (870); det blev et fransk Lehn under Navnet Grevskabet Burgund; senere forøget med en betydelig Strækning af det sig efterhaanden opløsende burgundiske Rige fik det Navnet Frigrevskab (Franche-Comté) i Betragtning af den større Selvstændighed og Frihed, det erholdt. Den tyske Kejser Frederik Rødskjæg (af Italienerne kaldet Barbarossa) bragte det til sit Hus ved at ægte Beatrix, Datteren af den sidste Frigreve Rejnhold III; Besiddelsen heraf var imidlertid ikke langvarig; efter i nogen Tid at have tilhørt Savoyen tilfaldt det ved Giftermaal den franske Greve af Artois og med dette ligeledes ved Giftermaal Filip den dristige, Stamfaderen for Hertugerne af den yngre burgundiske Linie.

Vi have nu tilbage at fortælle om det ældre Hertugdømme Burgund, der stiftedes omtrent paa samme Tid som de tvende burgundiske Kongeriger, det cisjuranske og transjuranske, og det yngre Hertugdømme Burgund, der udgik fra hint og voxede op til saa betydelig en Stat. Ved Forliget i Verdun fik, som ovenfor sagt, af Ludvig den frommes Sønner, den ældste, Lothar, Størstedelen af det gamle burgundiske Rige; et Stykke deraf forblev fransk Ejendom, nemlig det Landskab, der begrændses i Nord af Champagne, i Øst af Franche-Comté, i Syd af Bresse og

Beaujolais, i Vest af Bourbonnais og Nivernois, eller med andre Ord: det bjergfulde Land Vest for Saone med de saakaldte Guldhøje (Côte d'or), paa hvis stejle Affald mod Saonedalen Burgundervinen voxer; en Broder til Grev Boso, Stifteren af det cisjuranske Burgund, Richard den retfærdige, Greve af Autun, forlenedes i Aaret 877 af Karl den skaldede med dette Landskab som et eget Hertugdømme. En Søn af denne Richard, Rudolf, blandede sig i Datidens Stridigheder mellem Grev Odos Broder Robert og Frankrigs Konge Karl den enfoldige; denne blev fangen i Slaget ved Soissons (923), men Robert faldt, og Kongevalget gik nu over paa den burgundiske Hertug Rudolf, der altsaa for en Tid afbryder Karolingernes Række; han regjerede ikke uden Kraft, men dog uden at være i Stand til at værne om sit Land mod de frygtelige Magyarer. Efter hans Død (936) kom Roberts Søn, Hugo den hvide*) (almindelig kaldet den store), for Størstedelen i Besiddelse af dette Burgund og lod sig nu kalde Hertug af Francien, Orleans og Burgund; med dette sidste lod han sig forlene af Rudolfs Efterfølger paa den franske Throne, Ludvig d'Outremer, hvis Moder, Olgiva, Karl den enfoldiges Gemalinde, efter Slaget ved Soissons med Sønnen var flygtet til sin Broder Athelstan i England. Dog, den samme fjendtlige Stemning, der betegner Forholdet mellem det franske Kongehus og de yngre burgundiske Hertuger i Slutningen af Middelalderen, viser sig ogsaa nu mellem Ludvig og den mægtige Hugo. Forbitrelsen voxede, da Kongen søgte Hjælp mod sine oprørske Vasaller hos Tyskerne og haardt fornærmede Hertugen af Normandiet; i Forbindelse med denne rejste Hugo en Hær, slog og fangede Ludvig, der dog senere blev befriet

---

*) Saaledes kaldet til Forskjel fra Rudolfs Broder, Hugo den sorte, med hvem han for en Tid maatte dele Burgund.

af sine Allierede. Efter Hugos Død (956) tilfaldt Burgund hans Søn Otto, medens den anden Søn Hugo, med Tilnavnet Capet, erholdt Francien og ligesom Faderen var i Besiddelse af den egentlige Magt mod Slutningen af Karolingerne's Regering. Robert, (997—1031), Hugo Capets Søn og Efterfølger, arvede dette ældre Hertugdømme Burgund; efter hans Død fik den yngre Søn Robert det, og denne Robert blev Stamfader for den ældre Linie af de burgundiske Hertuger (1032—1361), da det atter i dette sidste Aar ved Hertug Philips Død tilfaldt Kronen under Johan den gode (1350—1364) af Huset Valois; istedenfor strax at inddrage Landet som hjemfaldet til Riget skjæukede Kongen det som Lehn til sin yngste Søn, Filip (1363), der begynder Rækken af de yngre burgundiske Hertuger.

Hele det næste Aarhundredes blodige Kampe mellem de tvende Linier af Huset Valois, det franske Kongehus og de burgundiske Hertuger, vise kun altfor tydelig det politiske Misgreb, Johan den gode begik ved denne Overdragelse af det hjemfaldne Rigslehn til en af sine Sønner; Filip den dristige og hans trede Efterfølgere bleve de bitreste og farligste Fjender af den ældre kongelige Linie af det valesiske Hus, og den Formodning ligger nær, at hine fra først af lagde an paa aldeles at fortrænge denne og selv blive Frankrigs Konger; ved Arv, Kjøb, frivillig Afstaelse, stundum ved Vold og List kom disse burgundiske Hertuger efterhaanden i Besiddelse af det nordøstlige og nordlige Frankrig og næsten hele Belgien og Holland. Johan den gode havde efterladt sig fire Sønner: Thronarvingen Karl V., Ludvig af Anjou, Johan af Berry og ovennævnte Filip af Burgund; under Karl VI.'s Mindreaarighed og senere Vanvid stred de paa hverandre skinsyge Onkler om Regentskabet med Kongens Broder Ludvig af Orleans; dog synes Filip at have udøvet den største Indflydelse, han var den

egentlige Regent og støttede sig i Modsætning til Hoffet og Adelen navnlig til Folkepartiet eller Borgerstanden, der paa hin Tid i blodige Kampe søgte at hævde sine Rettigheder og Privilegier ligeoverfor Kronen. Filip den dristige erhvervede de rige flanderske Provinser, Artois med det hermed forbundne Frigrevskab; Ludvig af Orleans, der endmere ophidsedes mod den burgundiske Hertug af sin Gemalinde Valentine Visconti, der var fortrydelig over den Foragt, hvormed hun, der ikke var af kongeligt Blod, behandlede af den stolte burgundiske Hertuginde, befriedes endelig ved Filips Død (1404) fra denne sin mægtige Rival. Men Sønnen, Johan den uforfærdede (1404—1419) traadte i sin Faders Fodspor; med ridderlig Tapperhed havde han som Prins deltaget i det blodige Slag ved Nikopolis (1396) mod Tyrkerne, og, støttende sig til Folket, hvis Rettigheder han ligesom Faderen forsvarede mod Hoffet og Adelen, traadte han modig op mod Ludvig af Orleans, hvem han snart tvang til at vige Pladsen. To Partier staa nu ligeover for hinanden, det orleanske og burgundiske, og forlære sig selv indbyrdes i blodige Fejder paa en Tid, da Frankrig behøvede alle sine Kræfter mod de fremtrængende Englændere. Ludvig af Orleans, ikke mindre herskesyg end Johan, er kun fortrængt for Øjeblikket; snart træder han atter op paa Scenen; men mellem begge Medbejlerne kommer en Forsoning i Stand, der besegledes ved at begge i Forening nøde den hellige Nadvere og efter den Tids Skik sov sammen i én Seng. Dog, Partihadet var stærkere end alle Eder og Traktater; en privat Fornærmelse fra Orleans's Side forøgede Forbitrelsen, og paa offentlig Gade i Paris lod Johan Hertugen af Orleans myrde (1407), et Mord, som Opdagsmanden retfærdiggjorde ved den Erklæring, at Orleans var en Tyran og Mordet paa ham en fortjenstlig Handling, de fortjente den største Berømmelse og alles Taknemmelighed

Ludvig af Orleans efterlod sig en Søn, Karl, der vandt en kraftig Allieret i Grev Bernhard af Armagnac*), der fra nu af træder i Spidsen for det orleanske Parti i dettes Kamp mod Burgund. For et Øjeblik forene sig begge Partier, Armagnac og Burgund, mod den engelske Konge Henrik V., men i det afgjørende Slag ved Azincourt gjentog sig Scenen fra Cressy og Poitiers, og efter den Tid rasede Partierne mod hinanden med en Grusomhed større end nogensinde; i Paris førte Armagnac et sandt Rædselsregimente, men snart lykkedes det Burgund at bemægtige sig Staden, Armagnac med Tusinder af sine Tilhængere myrdedes af Pariserne, der havde sluttet sig til Johan den uforfærdede, Kongen fangedes, men Dauphin (Karl VII.) undkom, og Johan lagde ikke Skjul paa sin Hensigt at blive Frankrigs Regent; Forvirringen forøgedes ved den engelske Konges gjentagne Fremrykken, da endelig en Udsoning mellem den burgundiske Hertug og Dauphin, hvis Interesser vare hver for sig saa stridige, da Spørgsmaalet var, om Johan eller Karl skulde være Konge i Frankrig, blev forberedt ved et personligt Møde af de tvende Fjender paa Yonnebroen ved Montoreau. De ved denne Sammenkomst iagttagne Forsigtighedsregler viste noksom den stærke Mistanke, der besjælede begge Partier, og det endelige Resultat blev, at Hertug Johan, just som han efter højtidelig besvoret Forsoning bøjede Knæ for Dauphin, blev med tvende af sine Ledsagere nedhugget af dennes Folk, efter Foregivende, fordi man saaledes vilde hævne Mordet paa Orleans (1419). Dauphinen blev i Almindelighed anset for den egentlige Opbudsmand til denne Voldsdaad, og den nærmeste Fremtid

---

*) Armagnac var et Landskab i Frankrig fra Pyrenæernes Affald til Garonne. Ordet Armagnaker betegner ikke blot det Burgunderne modsatte Parti under Karl VI.'s Regering, men fornemmelig de vilde Skarer af Lejetropper, der i Karl VII.'s Tjeneste kæmpede mod Englænderne.

skulde snart vise ham, hvor farligt Burgundernes Fjendskab var. Englændernes fortsatte Indfald i Frankrig vandt i Omfang og Heflighed fra det Øjeblik Efterfølgeren paa Burgunds Throne Filip den gode (1419—1467), en Søn af den myrdede Johan, sluttede sig til disse sit Lands Fjender, og Følgen af dette Forbund var nærmest Traktaten i Troyes (1420), som Filip af Burgund afsluttede med den engelske Konge, og som til Fordel for denne udelukkede Dauphin fra Thronen. Kongerne i England og Frankrig døde samme Aar (1422); dette sidste Land styredes af Henrik V.'s Broder Johan af Bedford, der i Forening med Burgund ved gjentagne Sejre over Karl VII. syntes at afskære denne alt Haab om nogensinde at skulle bestige sine Fædres Throne.

Dog snart kjølnedes Venskabet mellem hans Modstandere. Filip den gode havde forøget sine tidligere Besiddelser med Namur, Luxemburg, Brabant og Limburg og havde en Arv i Vente efter en Slægtning, Jacobæa; Udsigterne formørkedes imidlertid betydelig, da Jacobæa ægtede Englands daværende Regent, Humphrey af Gloucester, en Broder til Johan af Bedford. Frygten for at gaa glip af den rige Arv: Provinserne Holland, Seeland, Vestfriesland og Hennegau, vendte Filips Opmærksomhed fra Frankrigs til sine egne private Anliggender; med Vaaben i Haand tvang han sin Medbejler til at opgive de allerede i Besiddelse tagne Lande. Jacobæa blev snart forskudt og tyede til den burgundiske Hertug, der var ædelmodig nok til at anlage sig hende mod at indsættes til hendes Arving (1439), en Adfærd, der, ligesaa lidt som saamange andre Træk i Filips Karakter, berettiger ham til Tilnavnet „den gode“, der vel skyldes det ofte blide, venlige og folkelige Væsen, han bar til Skue, naar politisk Klogskab bød det. Filip var saaledes kommen i Besiddelse af en stor Mængde Herskaber, der engang havde hørt til det tyske Hertugdømme Lothringen, og de burgundiske

Hertuger maatte, fordi Størstedelen af disse Lande saaledes vare tyske Rigslehn, hver Gang aflægge Lehnsed til den tysk-romerske Kejser. Fra denne Tid tog Filip ingen virksom Del i Kampen mod Frankrig, ja brød endog ganske med Englænderne ved Afslutningen af Freden i Arras (1435) med Karl VII., ved hvilken han erhvervede en Del Grændsedistrikter i det nordlige Frankrig og fuldkommen Lehnsfrihed for sin Person.

Filip den gode var saaledes en af sin Tids mægtigste Fyrster, ikke blot med Hensyn til sit Lands territoriale Udstrækning, men ogsaa med Hensyn til dets store Hjelpekilder, den Pragt og Glands, hvormed han omgav sit Hof, der i Dannelse og ridderlig Etikette var et Mønster for Datidens evropæiske Hoffer; intet Under, naar det i middelalderlig Talemaade hed, at der kun var én Konge (d. e. Kongen af Frankrig), én Hertug (d. e. Hertugen af Burgund) og én Greve (d. e. Greven af Savoyen). Allerede længe før havde de nederlandske Stæder, navnlig Gent, Brüssel, Antwerpen, Brügge *) o. a. blomstret ved Vindskibelighed, Industri, Handel og deraf følgende Rigdom og Velstand, men havde

---

*) Da den franske Dronning i Aaret 1250 besøgte Brügge, udfoldede Borgerfruerne her en saadan Pragt, at hin med en Slags Uvillie ytrede: „Jeg troede ene at være Dronning, og ser her 600.“ I Middelalderen havde denne By henvend 200,000 Indvaanere. „Forjættelsens Land“ var det Navn, hvormed en samtidig Historieskriver, Comines, betegner de skønne og blomstrende Nederlande. Denne Skribent har ikke blot i sine Memoirer leveret det bedste historiske Værk fra hin Tid, men udøvede ogsaa i Karl den dristiges Tjeneste et ved mange Lejligheder gavnligt Herredømme over denne Fyrste, idet han ofte ved med Maadehold og Besindighed at møde Karls Voldsomhed formildede denne, som navnlig i Peronne, hvor den franske Konges Liv stod paa Spil. Comines ansaa det imidlertid fra denne Tid ikke for raadeligt at blive hos Karl, hvorfor han strax efter gik i Ludvigs Tjeneste.

ved Siden heraf ogsaa udviklet en demokratisk Frihedskjærlighed og Stræben efter politisk Selvstændighed, der mangen Gang bragte dem til med Vaaben i Haand at hævde deres store Privilegier mod Magthavernes Overgreb. De burgundiske Hertuger, der vel maatte indse, at Stædernes stigende Velstand var en nødvendig Betingelse for den Glans og Herlighed, de selv saa gjerne viste til Skue, begunstigede dem i Reglen og ærede, med faa Undtagelser, deres nedarvede Friheder. Ordenen „Det gyldne Vlies“*) stiftedes af Filip den gode.

Karl den dristige fulgte sin Fader paa Thronen (1467—1477); han forøgede sine Besiddelser med Geldern og Zütphen og var for en Tid Herre over de habsburgske Besiddelser, Elsass, Sundgau og Breisgau, tagne i Pant for en Pengeunderstøttelse til Hertug Sigismund af Østerrig, der dengang fejdede med de Edsforbundne. Allerede som Prins havde han med flere andre franske Vasaller deltaget i „Foreningen til det almindelige Bedste“ (ligue du bien public) mod den franske Konge Ludvig XI. og væsentlig bidraget til dennes Nederlag ved Monthlery. Imidlertid skaffede Ludvig sig for det første denne Fjende fra Halsen ved at overlade ham en betydelig Pengesum. Venskabet mellem de tvende Fyrstehuse syntes nu for en Tid befæstet, og Ludvig modtog Karls Indbydelse til en personlig Sammenkomst i Peronne for ganske at jævne deres indbyrdes Tvistigheder og forebygge Anledning til fremtidige; hvad der drejer sig om dette Møde, Ludvigs Fare og uformodede Redning, er bekjendt; her kun et Træk af Ludvigs politiske Snubhed og Fatning i Nødens Øjeblik: da Lütticherne ved et Udfald saa deres Allierede i Fjendens Lejr, raabte de jublende: „Leve Frankrig!“ „Leve Burgund!“ raabte Ludvig dem imøde. Den

---

*) En Erindring om det gyldne Væderskind i Kolchis og som saadan tillige et Symbol paa Landets Rigdom.

vigtigste Følge af Sammenkomsten i Peronne for Burgund var Hertugens fuldkomne Souverænitet.

Ludvig XI. traadte ikke mere aabent op mod sin Modstander, og desuagtet havde Karl indtil sin Død i ham sin farligste Fjende. Begge disse Fyrster, som Forholdene bragte i saa mangfoldig Berørelse, vare de største Kontraster, der nogensinde have staaet ligeover for hinanden. Dristig eller rettere dumdristig, ubesindig, opfarende*), ofte voldsom og haard, dog ridderlig ædelmodig, en lidenskabelig Elsker af Krig og krigersk Berømmelse, ærgjerrig og stolt, i sit Ydre prægtig og glimrende: som saadan stod den burgundiske Fyrste i Kampen ligeover for Ludvig XI., sin Tids største Politiker. Ludvig skyede Vaabenlarmer, naar det gjaldt Opnaaelsen af hans Hensigter; med et smudsig, lurvet Ydre, der vel fremgik af hans store Karrighed, da han havde Brug for alle sine sammensparede Penge til Bestikkelser, forbandt han Egenskaber, der vel kunde blive farlige for hans Modstander, der i sin ofte ustyrlige Voldsomhed maatte blive et ligesaa let som kjærkomment Bytte for den snu, snedige og trædske Fyrste paa Frankrigs Throne.

Ligesom for Aarhundreder tilbage Pipin den lille mente, at Kongenavnet tilkom den, der udførte en Konges Forretninger, saaledes troede nu ogsaa Karl den dristige, det kunde være paa Tide at opnaa en Rang eller Titel, der bedre svarede til Omfanget af de Stater, han nu havde og hvis Grændser han i den nærmeste Fremtid maaske kunde haabe at udvide. Den rette Afrunding for sine udstrakte Besiddelser vilde han først vinde ved Erhvervelsen af Lothringen og Størstedelen af det gamle burgundiske Rige, med andre Ord: hans Stat skulde række fra Middelhavet i Syd til Nordsøen med Rhinen som Østgrændse; over disse Lande

---

*) Disse Egenskaber gjengive bedre Karls franske Navn: Charles le téméraire.

skulde saa Rigsvikarialet overlades ham i Forening med Kongetitelen, og denne kunde kun den romerske Kejser forlene ham. Karl den dristige havde en eneste Datter, Maria, Arvingen til hans store Rige; han indledede de foreløbige Underhandlinger med Kejser Frederik III., hvis Søn, Maximilian, skulde ægte Maria; begge Fyrster kom sammen i Trier, Kejseren mødte, ledsaget af 2500 Mand, medens Hertugen ikke fandt det over sin Værdighed at vise sig straalende i asiatisk Pragt, med et Følge af 3000 Riddere, 5000 Ryttere og 6000 Mand Fodfolk. Dog Sammenkomsten, hvor ceremoniel højtidelig den end var, fik en brat Ende, Aftenen før Kroningen skulde finde Sted forlod Kejseren pludselig Trier, rimeligvis ifølge et hemmeligt Vink fra Karls Fjende Ludvig XI., der havde ladet Frederik forstaa, at hin mulig kunde blive ham en farlig Medbejler til selve den tyske og italienske Kongekrone.

Forbitret vilde nu Karl med væbnet Magt vinde, hvad han ej med det gode havde kunnet opnaa; først angreb han Kurfyrstendømmet Køln, i det Haab med denne Stad at faa de øvrige Stæder ved Rhinen i sin Magt; men Borgerne i Neus gjorde Karl saa lapper Modstand, at han, da tillige en tysk Rigshær rykkede frem, med uforrettet Sag maatte trække sig tilbage*).

Pantsættelsen af de habsburgske Besiddelser i Elsass bragte den burgundiske Fyrste i Strid med Schweizerne, og Ludvig XI. var aller ved Haanden; først satte han ved

---

*) Ved denne Tid falder den danske Konge Christian I.'s Besøg i Køln. Christian, denne bundløse Pung, som Svenskerne kaldte ham, havde opbudt alt for at møde saa kongelig, som muligt, og indfandt sig med et betydeligt Følge af Hertuger, Grever, Riddere og Svende, 120 Heste m. m., men fordunkledes aldeles af den glimrende Hertug, der gjorde sin Honneur, iført en perlebesat Vaabenkjole, der vurderedes til 100,000 Guldgylden, medens alene Krandsen paa hans Hjelm anslaaes til samme Værdi.

Forstrækkelse af den nødvendige Pengesum den østerrigske Hertug i Stand til at indløse sine Lande, dernæst mæglede han den evige Fred („Retning“) imellem Østerrig og de Edsforbundne; disse sluttede sig til deres Stammefrænder i Elsass, der vare blevne haardt tugtede af den burgundiske Landfoged, og Karl, der stedse intel hellere ønskede end at udvide sine Besiddelser mod Østen, brændte af Begjærlighed efter med sine ridderlige jernklædte Herrer at kaste sig over det schweizerske Folk af Borgere og Bønder. Først tog han Lothringen fra dets Hertug René, derpaa marcherer han over Jura ind i Schweiz, hvor gjentagne Nederlag og tilsidst Døden satte en Grændse for Udførelsen af hans ærgjerrige Planer; i Slagene ved Granson, Murten og Nancy hævdede Bjergboerne deres gamle Krigsberømmelse og befriede deres Fædreland fra den fremmede Erobrer; den stolte, glimrende Burgunder endte sit Liv i et tilfrosset Morads paa de islagte Marker ved Nancy (1477).

Ludvig XI. ilede strax med at inddrage det egentlige franske Hertugdømme Burgund, hvis ubestridte Besiddelse dog først sikredes Frankrig ved Freden i Cambray (1529). Ogsaa lysten efter de rige Nederlande tilbød han Maria sin Søn Dauphin (den senere Karl VIII.) som Brudgom, men den burgundiske Prinsesse foretrak med Stændernes Samtykke den hende tidligere tiltænkte Maximilian, med hvem saaledes Nederlandene kom til Huset Habsburg. Den franske Konge ombyttede nu mod Sædvane List med Vaaben, bekrigede Maximilian og opnaaede ved Freden i Arras (1482), at af de burgundiske Besiddelser skulde Franche-Comté og Artois*) som Medgift ledsage Formælingen mellem Dauphin og Maximilians Datter Margrete; men Giftermaalet

---

*) Først i Pyrenæerfreden (1659) erhvervede Frankrig Artois, ligesom Franche-Comté 1679.

gik overstyr, og Frankrig mistede atter disse Provinser (1493).

Maximilian og Maria vare begge lidenskabelige Elskere af Jagten; Maria omkom paa en Falkejagt (1482), og Maximilian hævdede først efter mange Bryderier med de trodsige Stæder, der bestandig ophidsedes af den listige Ludvig, Formynderskabet over sin og Marias Søn Filip (den smukke); denne ægtede Johanne af Spanien, en Datter af Herskeren over den pyrenæiske og italienske Halvø, Ferdinand den katholske, og Sønnen af dette Ægteskab blev den mægtige Kejser Karl V., Herre i de udstrakte Lande, hvor Solen aldrig gik ned.

Navnet Burgund forsvinder efterhaanden af Historien fra de Egne, hvor det saalænge havde lydt*); rigtignok opdukede endnu i Slutningen af det 18de Aarhundrede Erindringerne om det, da Kejser Josef II. tænkte paa af de østerrikske Nederlande at oprette et Kongerige Burgund som Skadesløsholdelse for Kurfyrsten af Baiern, hvis Land Josef vilde erhverve; men det blev ogsaa kun ved Ideen, da Frederik II. forhindrede dens Udførelse.

---

*) Fra Aar 1512, da Maximilian inddelte det tysk-romerske Rige i 10 Kredse, udgjorde samtlige Nederlande i nogen Tid den burgundiske.

Om den provençalske Poesi.

La boutique des troubadours var i Landets eget Sprog Navnet for den Del af Riget Burgundien, der indtager det sydøstlige Stykke af Frankrig, eller Landskabet Provence, fordi her den romanske eller provençalske Ridderpoesi blomstrede tidligere og skjønnere end noget andet Sted i den kristne Verden. De sydfranske eller provençalske Riddere lærte tidlig at skatte Digtningens og Sangens Pris, de spanske Arabere bleve deres Lærere, Færdighed i at digte eller rettere i at rime (thi paa Rimet lagdes der særdeles Vægt) og synge var en Anbefaling for Ridderen, der fra Damernes Side nød den samme Aerkjendelse som Færdighed i ridderlige Øvelser ved Tourneringerne; i hine Tider var næsten enhver Ridder Troubadour eller Digter, og da den ridderlige Courtoisi bestandig maatte søge ny Tilfredsstillelse, hørte det til god Tone selv med Harpens Akkompagnément at foredrage sine Sange; hvis Ridderen manglede denne Færdighed, søgte han Hjælp hos en anden Ridder, der overtog den musikalske Side af Sagen; saadanne kaldtes ogsaa Troubadourer, men nøde ringere Anseelse; de betegnedes med Navnet jocalatores (Jongleurs, Gjøglere), især fra den Tid de skilte sig fra Digterne og søgte deres Erhverv ved at rejse omkring og more Folk med Sange og dertil knyttede allehaande Spas og Løjer. Indholdet af Troubadourernes

Sange var meget forskjelligt: snart sang de om Eventyr, Kamp og Kjærlighed, snart skildrede de Naturens Skjønhed og Kvindens Dejlighed, snart gave de Regler for Livet eller lugtede med Ironiens Spot Dalidens Klerus.

Greverne af Arles vare Herrer i Provence fra 900—1100; i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede ægtede Rajmund Berengar, Greve af Barcelona, Dolce, Datteren af den sidste Grev Vilhelm; hans Broder Berengar II. forenede ved Giftemaal de tre Landskaber Aragonien, Barcelona og Provence, og den provençalske Poesi fandt flittige Dyrkere dels i Spanien, dels i Tyskland og Italien. Hoffet i Arles glimrede som en Stjerne i den Mørkets og Barbariets Nat, der rugede over Folkene, navnlig i det 10de Aarhundrede: Uvidenhed, Vankundighed og Overtro herskede trindt omkring i den store Hob, den Smule Videnskab, der fandtes, laa skjult indenfor Klosters Mure, Nationernes Sprog holdtes i liden Ære, de faa litterære Produkter ikklædtes et Sprog, der var Folket fremmed, det barbariske Skolelatin. Men den ridderlige Digter maatte for at forstaas af det Kjønn, til hvis Ære han stred og sang, bruge sit Folks Sprog, og tidlig fremstode da i Sydfrankrig og Provence Sangere, der ved deres Poesier, affattede i Modersmaalet, bragte det saa højt i Ære, at det provençalske Sprog blev Digterens Sprog ikke blot i det egentlige Frankrig, men ogsaa i de tilgrændsende Lande, navnlig Katalonien, hvor den provençalske Poesi blomstrede indtil Foreningen af Rigerne Aragonien og Kastilien, og Navnet Troubadour, der oprindeligt betegnede de provençalske Digttere, blev en Fællesbenævnelse for hin Tids ridderlige Sangere i Almindelighed. Greverne i Arles samlede ved deres glimrende Hof en Skare af Riddere, hvis Hovedopgave det blev i indbyrdes Væddestrid at vinde de skjønnes Gunst, ikke mere ved ridderlig Vaabentfærdighed end ved Lethed og Ynde i at føre sin Tale, og Prisen bar den

Ridder, hvis Konversation var krydret med den fineste Urbanitet, og hvis Digter- og Sangertalent straalede mest, eller med andre Ord: den, der heldigst dyrkede la gaya sciencia, den muntre Videnskab, saaledes som Troubadourerne selv kaldte deres Kunst, en Benævnelse, der vel skriver sig fra den mangfoldige Afvexling i kunstige Rhythmer og de utallige Maader, hvorpaa Rimet gjorde sig gjældende.

Troubadourer kaldtes i Nordfrankrig Trouvères, og begge Ordene komme af Verbet trovare (trouver), at opfinde; Digterens Opfindelsesevne maatte jo være i uafbrudt Virksomhed. Vi kjende Navnene paa 140 af dem, af hvilke vi nævne som de ældste og vigtigste: Grev Vilhelm af Poitiers (1100) og Bernhard af Ventadour (1180); deres Sangkunst blomstrede i henved 300 Aar, fra Slutningen af det 9de til Enden af det 12te Aarhundrede; i Nordfrankrig vandt først i det 13de Aarhundrede under Filip August Sproget Bøjelighed nok for digteriske Frembringelser.

Denne Modsætning i sproglig Henseende mellem Sydfrankrig (Provence og Languedoc) og Nordfrankrig er forsaavidt værd at lægge Mærke til, som det viser os, hvorledes den Forskjellighed i Nationalitet og Sprog, som den Dag i Dag finder Sted i Frankrig, maa føres et Aartusinde eller mere tilbage.

Efter Ludvig den frommes Død kæmpede, som bekjendt, hans Sønner om Herredømmet; efter Slaget ved Fontenay (841) rustede Lothar sig paany, Ludvigs og Karls Hære mødtes i Strasburg, og her tilsvore de hinanden højtidelig Troskab og Bistand mod deres Broder; Eden, hvortil vi endnu have Formularen, blev af Karl den skaldede aflagt i det Sprog, som Ludvigs tyske Krigere talte, hvorimod Ludvigs Ed blev fremsagt i den daværende frankiske eller franske Dialekt. Vi se heraf den mægtige Indflydelse, de gamle Romeres Sprog havde udøvet paa de frankisk-germaniske

Stammer i Gallien og navnlig i det sydlige med sin galliskromerske Befolkning, medens Germanerne paa den anden Side af Rhinen maatte forblive uberørte deraf. Edsformularen meddeles her i Middelalderens Munkelatin, i det franske Sprog fra Midten af det 9de Aarhundrede, og som en Prøve paa det 12te Aarhundredes Fransk i dets videre Udvikling aftrykkes den samme Ed i Sproget fra denne Tid, saaledes at efter hver latinsk Linie af Eden følger det tilsvarende i det 9de og 12te Aarhundredes Fransk; for en fuldstændigere Oversigts Skyld følger i hver 4de Linie Eden i Nutidens Fransk. (NB. Hvad de enkelte Ord for sig angaar, uden Hensyn til Ordstillingen).

Pro dei amore et pro Christiano populo et nostro
 Pro deu amur et pro Christian poble et nostro
 Por deu amor et por Christian pople et nostre
 Pour de dieu l'amour et pour du Chrétien peuple et le notre

communi salvamento de ista die in ab ante in quantum deus
 commun salvament d' ist di en avant in quant deus
 commen salvement de ste di en avant en quant deu
 commun salut de ce jour en avant en quant que dieu

sapere et potire mi donat sic salvaro egø eccistum meum
 savir et podir me donat si salvarai jo cist meon
 saveir et poir me donne si sauverai je cist mon
 savoir et pouvoir me donne assurément sauverai moi ce mon

fratrem sic quod quo homo per directum suum fratrem debet
 fradre si cum om per dreit son fradre dist
 frere si cum om per dreict son frere dist
 frère ainsi comme homme par droit son frère doit

in hoc quid ille mi alterum sic faceret et ab Lothario
 in o quid il mi altresì fazet et ab Ludher
 en o qui il me altresì fascet et a Lothaire
 en cela que lui à moi pareillement fera et avec Lothaire

nullum placitum nunquam prendero quod meo volle eccisti
nul plaid nunquam prindrai qui meon vol cist
nul plaid non que prendrai qui par mon voil cist
nul traité ne onques prendrai qui à mon vouloir à ce
meo fratri in damno sit.
meon fradre in damno sit.
mon frere en dam feit.
mien frère en dommage soit.

Ligesom nu tidligere Rhinen tildels dannede Grændsen mellem den germanisk-frankiske og den gallisk-romerske Befolkning, saaledes dannede i det 12te Aarhundrede Floden Loire i sproglig Henseende Grændsen mellem et Nordfrankrig og Sydfrankrig med Nationaliteter saa forskjellige, at den ene næppe forstod den andens Sprog*). Beboerne af Nordfrankrig betragtedes af deres sydlige Naboer som halve Barbarer, der talte et raat, haardt, udannet Sprog i Modsætning til deres eget Tungemaal, der tidlig ved Berøring og Blanding med de gamle Romeres vandt en Rigdom i Former, en Bøjelighed og Blødhed, der gjorde det vel skikket som Organ for Udtrykket af hine Tidens Poesier. Denne Adskillelse af Frankrig Nord og Syd for Loire betegnes ved Ordene: Languedoui og Languedoc, fordi Nordfranskmændene sagde oui, Sydfranskmændene oc. Dog disse Benævnelser, der oprindelig blot antydede en sproglig Forskjel, bleve ogsaa Betegnelse for en saa at sige politisk Inddeling; thi foruden den mærkelige Forskjel i Sproget udmærkede Sydfranskmændene, navnlig Provinserne Languedoc og Provence, sig tidlig ved friere Institutioner og større Selvstændighed i Vasallernes Forhold til Kronen, ved en langt større Driftighed, Vindskibelighed og Dygtighed i industrielle og mer-

---

*) Roman wallon i Norden, Roman provençal i Syden.

kantile Foretagender, især i de rige Handelsstæder Marseille, Arles, Bordeaux o. a., og denne rastløse Virksomhed, der gjorde Borgerne rige og velhavende, i Forbindelse med den dermed vakte Frihedsfølelse, skable ogsaa en vis Frihed, Livlighed og Friskhed i Tankebevægelsen og den hele aandelige Virksomhed, hvilket alt, understøttet af Sproget, gjorde disse Landskaber til en frodig Jordbund i det mindste for den Side af aandelig Sysse, der ytrede sig i poetiske Frembringelser.

Endnu den Dag i Dag kan der, hvad Sproget angaar, ikke være synderlig Tale om Frankrigs Enhed; Flandrerne i Nordfrankrig tale Flamsk, de fleste af Lothringens og Elsass's Beboere tale Tysk, Provençalerne halvitaliensk, ikke at tale om Korsika; mod Nordvest findes Kelter i Bretagne, mod Syd Basker ved Pyrenæerne.

Efterretninger

om

Aalborg Kathedralskole

i

i Skoleaaret 1858—59

af

Skolens Rektor.

Afgangsexamen.

I Slutningen af forrige Skoleaar indstillede sig til Afgangsexamens anden Del 8 Disciple, nemlig: Konstantin Speyer, Frederik Viggo Erik Frisenberg Thorup Schjøtt, Julius Emil Wørm er, Bartholomæus Hoff, Johan Albert Spärck, Sofus Ferdinand v. Haven, Niels Schjønning Leth og Mikael Marius Ludoviko Aagaard, der alle i 1856 havde underkastet sig Examens første Del. Samtliges Karakterer til Afgangsexamens tvende Dele ses af omstaaende Tabel. Til første Del af Afgangsexamen indstillede sig 6 Disciple af 6te Klasse, af hvilke 5 bleve opflytede i 7de Klasse og 1, Nikolaj Kristian Wibroe, forlod Skolen for at uddannes til en praktisk Virksomhed. Hans Karakterer vare: Tysk og Fransk mg, Geografi ug, Naturhistorie g. I Censuren deltog Biskop Dr. Kierkegaard i Latin og Græsk, Pastor Gad i Hebraisk, Pastor Schwarz i Religion, Pastor Listov i Historie, Geografi og Tysk, Pastor Boethe i Naturhistorie og Premierlieutn. v. Pfaff i Fransk.

	Dansk.	Tysk.	Fransk.	Latin, mundtlig.	Latin, skriftlig.	Græsk.	Religion.	Historie.	Geografi.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Naturhist.	
Speyer.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	ug.	g.	ug.	mg.	ug.	mg.	Første Kar.
Schjøtt.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	Første Kar.
Wørmer.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	g.	ug.	mg.	Første Kar.
Hoff.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	Første Kar.
Spærck.	g.	mg.	mg.	g.	g.	g.	mg.	g.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	Første Kar.
v. Haven.	g.	mg.	g.	g.	tg.	g.	g.	mg.	g.	tg.	tg.	g.	mg.	Anden Kar.
Leth.	tg.	g.	mg.	tg.	g.	mdl.	mg.	g.	mg.	g.	tg.	g.	mg.	Anden Kar.
Aagaard.	g.	g.	mg.	mg.	g.	mg.	g.	tg.	mg.	mdl.	mdl.	g.	g.	Anden Kar.

For Hebraisk erholdt Schjøtt, Wørmer og Hoff mg, v. Haven g.

Lærerpersonalet.

Kort før sidste Examen blev Adjunkt M. R. G. Assens efter at have været Lærer ved Skolen i næsten 12 Aar kaldet til Sognepræst for Jerne og Skads Menigheder i Ribe Stift. I hans Sted blev Cand. Philol. Daniel Høffding Wulff under 23. Avgust konstitueret som Adjunkt. Inspektionsforretningerne, som Adj. Assens ligeledes havde besørget, overdroges til Adj. Ovesen.

I Anledning af 5te Realklasses Oprettelse blev endvidere Cand. magist. Vilhelm Winde under 11te Okt. konst. som Adjunkt, og da Adj. C. P. B. Christensen blev forflyttet til Odense Kathedralskole, konstitueredes i hans Sted under 13 Dec. Cand. Theol. Ovidius Sofus Assens som Adjunkt.

Under 13 Maj 1859 blev konst. Lærer Cand. Philol. J. K. L. Dahlenborg allernaadigst udnævnt til Adjunkt.

Den 3 Avg. 1858 højtideligholdt Overlærer Colding sit Jubilæum, da han for 50 Aar siden første Gang var traadt i Statens Tjeneste, og blev i den Anledning udnævnt til Professor. Et stort Antal Disciple og Venner havde i Anledning af Dagen sammenskudt en Sum, hvorfor der dels anskaffedes Mindegaver til Jubilaren, dels stiftedes et Legat paa 500 Rd. under Navn af Overlærer E. P. H. Coldings Jubellægal. Fundatsen findes afstrykt som Tillæg til dette Program.

Lærefagene

have i Skoleaaret 1858—59 været saaledes fordelte:

Rektor, Professor Dr. Tregder: Latin og

Græsk i 7de Kl.; i alt . . . . . 14 Timer.

Overlærer, Professor Colding: Dansk i 7de

Kl. og 5te Realkl., Latin i 5te Kl. . . . . 15 --

Adjunkt N. B. Krarup: Hebraisk i 7de Kl.; Historie i 7de og 6te Kl. og 5te, 4de og 3die Realkl.; Geografi i 6te Kl. og 5te og 4de Realkl.	26	Timer.
Adjunkt Schmith: Dansk i 5te og 4de Kl.; Latin i 4de Kl.; Historie og Geografi i 5te, 4de og 3die Kl.	29	—
Adjunkt Juel: Naturhistorie i alle Klasser; Fransk i 5te og 4de Realkl.	25	—
Adjunkt Ovesen: Matematik i 7de Kl. A., 5te og 4de Kl.; Regning i Realklasserne og 2den Kl.; Historie i 2den og 1ste Kl.	27	—
Adjunkt Münster: Engelsk i Realklasserne; Fransk i 5te, 4de og 3die Kl.; Geografi i 3die Realkl. og 2den Kl.	24	—
Adjunkt Christensen: til Nytaar Tysk i 7de, 6te, 3die og 2den Kl. og 3die Realkl.; Re- ligion i 5te, 2den og 1ste Kl. samt 4de og 3die Realkl.	27	—
Adjunkt C. M. Krarup: Dansk og Latin i 6te Kl.; Græsk i 6te, 5te og 4de Kl.	25	—
Adjunkt Malmstrøm: Dansk i 4de og 3die Realkl.; Religion i 7de og 6te Kl.; Mathe- matik i 7de Kl. B., 6te og 3die Kl. samt 3die Realkl.	26	—
Adjunkt Dahlenborg: Tysk i 1ste Kl.; Fransk i 7de, 6te og 2den Kl. samt 3die Realkl.; Latin i 3die Kl.	26	—
Kst. Adjunkt Wulff: Dansk i 3die, 2den og 1ste Kl.; Tysk i 5te og 4de Kl. samt 5te og 4de Realkl.	24	—
Kst. Adjunkt Winde: fra Oktober Natur- lære i 7de Kl. og 5te Realkl.; Mathema-		

Til Gymnastik have Disciplene været inddelte i 3 Hold: 1ste Hold: 7de, 6te og 5te Kl. samt 5te Realkl.; 2det Hold: 4de og 3die Kl. samt 4de og 3die Realkl.; 3die Hold: 2den og 1ste Kl. I Sang ere de underviste efter deres Forkundskaber og Stemme uden Hensyn til Klasseinddelingen, og visse Timer anvendte til fælles Sang.

De gjennemgaaede Pensa

have i Skoleaaret 1858—59 været følgende:

Dansk.

7de Klasse (Colding). Slutningen af Thortsens Udsigt fra Guldberg. Til Vejledning i det oldnordiske Sprog ere Sagastykkerne i Frederiksens Læsebog gjennemgaaede under jævnlig Henvisning til Rasks kortfattede Vejledning. Maanedlig en fri Opgave og en Oversættelse, især af et Stykke af Tacitus. (I alt til Maj Maanedes Udgang 17 skriftl. Arbejder.)

6te Klasse (M. Krarup). Med Flors Haandbog som Ledetraad ere Stykker af Litteraturens vigtigste Forfattere gjennemgaaede ved Oplæsning. Forsøg ere gjorte med mundtligt Foredrag over udvalgte Emner. Ugentlig et skriftligt Arbejde, afvexlende fri Udarbejdelser og Oversættelser fra Latin. (I alt til Udg. af Maj 34.)

5te Klasse (Schmith). Aladdin, En Digters Bazar og Hjortens Flugt ere oplæste. Ugentlig 1 Stil af beskrivende eller fortællende Indhold, enkelte Gange Oversættelser fra Latin. (I alt til Udg. af Maj. 29.)

5te Realkl. (Colding). Flors Haandbog til Wessel Ugentlig 1 Stil. (I alt til Udg. af Maj 30.)

4de Klasse (Schmith). Til Oplæsning er benyttet Flor

Haandbog, Ingemanns Valdemar Sejr og et Par af Holbergs Komedier. Ugentlig i Stil af beskrivende eller fortællende Indhold. (I alt til Maj Mds. Udg. 31.)

4de Realkl. (Malmstrøm). Til Oplæsning er benyttet Flors Haandbog og Blichers Noveller. Stil i Gang ugentlig afvexlende paa Skølen og hjemme, dels af fortællende Indhold, dels Gjengivelse af et forelæst Stykke. (I alt til Maj Mds. Udg. 33 Stile.) Enkelte Timer ere anvendte til Sætningsanalyse.

3die Klasse (Wulff). Blichers Telse, Oehlenschlägers Vaulunders og Ørvarodds Saga ere oplæste. En Del Vers ere lærte efter Borgens og Rungs Læsebog, 3die Kursus, som ogsaa er benyttet til Sætningsanalyse. Bojesens Sproglære. Ugentlig i Stil (Gjenfortælling af lettere Historier). (I alt til Maj Mds. Udg. 25 Stile.)

3die Realkl. (Malmstrøm). To af Blichers Noveller og den største Del af Borgens og Rungs Læsebog, 3die Kursus, er gjennemlæst, og en Del Digte af Læsebogen lært udenad. En Gang ugentlig Sætningsanalyse. Ugentlig i Stil, dels af fortællende Indhold, dels Gjengivelse af et forelæst Stykke, afvexlende paa Skolen og hjemme. (I alt til Maj Mds. Udg. 37 Stile.)

2den Klasse (Wulff). Borgens og Rungs Læsebog, 2det Kursus, benyttet til Oplæsning, Analyse og Gjenfortælling, og en Del Digte deraf lært udenad. Blichers Hjorterytteren og udvalgte Stykker af Oehlenschlägers Ørvarodds Saga og Hauchs Thorvald Vidførles Saga forelæste. Bojesens Sproglære. En Gang ugentlig Diktat. (I alt til Maj Mds. Udg. 31 Gange.)

1ste Klasse (Wulff). Borgens og Rungs Læsebog, 2det Kursus, benyttet til Oplæsning, Analyse og Gjenfortælling, og en Del Digte deraf lært udenad. 1—2 Gange ugentlig Diktat. (I alt til Maj Mds. Udg. 50 Stile.)

Tysk.

6te Klasse (Christensen, Assens). Hjorts Læsebog S. 438—459, 526—564, 620—629; af Jürs og Rungs Deutsche Dichter en Del af de ikke med Stjerne betegnede Digte; Goethes Herrmann und Dorothea og Schillers Maria Stuart. Desuden have Disciplene i den sidste Halvdel af Skoleaaret hjemme læst selvvalgte Stykker, hvori de ere blevne prøvede ved hver Maanedes Slutning. Stil 1 Gang ugentlig efter Lorentzens Stiløvelser. (I alt til Udg. af Maj. 38.)

5te Klasse (Wulff). Hjorts Læsebog S. 205—235, 291—315. Af Jürs og Rungs Deutsche Dichter udvalgte Stykker indtil Schiller. Rungs Bøjningsformer og Syntax. Ugentlig 1 Stil efter Lorentzens Stiløvelser (i alt til Udg. af Maj 20); af og til mundtlige Øvelser.

5te Realkl. (Wulff). Hjorts Læsebog S. 113—260. Rungs Bøjningsformer. En Stil ugentlig efter Lorentzen (i alt til Udg. af Maj 28); af og til mundtlige Øvelser.

4de Klasse (Wulff). Hjorts Læsebog S. 74—183. Rungs Bøjningsformer. Ugentlig 1 Stil efter Jürs og Rungs Materialier og Lorentzens Stiløvelser. (I alt til Udg. af Maj 36 Stile.)

4de Realkl. (Wulff). Hjorts Læsebog S. 58—162. Rungs Bøjningsformer. Mundtlige og skriftlige Stile efter Jürs og Rungs Materialier og Lorentzens Stiløvelser. Ugentlig 1 skriftlig Stil (i alt til Udg. af Maj 30).

3die Klasse (Christensen, Assens). Hjorts Læsebog S. 74—112. Simonsens Formlære med Undtagelse af Kjønslæren. En Gang ugentlig skriftlig Stiløvelse efter Jürs og Rungs Materialier (i alt til Maj Mds. Udg. 32 Stile); ogsaa mundtlig Stil.

3die Realkl. (Christensen, Assens). Hjorts Læsebog S. 74—106. Simonsens Formlære med Undtagelse af Kjønslæren. Mundtlig Stil og 1 Gang ugentlig skriftlig efter Jürs

og Rungs Materialier. (I alt til Maj. Mds. Udg. 24.)

2den Klasse (Christensen, Assens). Povelsens Læsebog S. 46—104. Simonsens Formlære med Forbigaaelse af Kjønslæren, Læren om de sammensatte Verber og fiere Anm. Mundtlig og skriftlig Stil 1 Gang ugentlig efter de i Læsebogen opgivne danske Exempler. (I alt til Maj Mds. Udg. 30 Stile.)

1ste Klasse (Dahlenborg). Povelsens Læsebog S. 1—50. Det vigtigste af Formlæren indøvet uden Benyttelse af Lærebog. Diktat 1 Gang ugentlig (til Maj. Mds. Udg. 26 Gange.)

Fransk.

6te Klasse (Dahlenborg). Borrings Études littéraires S. 148—273 og 443—455. Abrahams's Sproglære er repe-teret. Extemporallæsning.

5te Klasse (Münster). Borrings Études littéraires S. 1—62 og 126—160. Abrahams's Sproglære. Af og til skriftlige Øvelser.

5te Realkl. (Juel). Borrings Études littéraires S. 1—62 og 141—151. Efter Abrahams det meste af Bøjningslæren. Af og til Stil (i alt til Udg. af Maj 13 Gange).

4de Klasse (Münster). Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 82—109 og 230 til Enden. Af Abrahams's Sproglære det vigtigste af Formlæren. Undertiden skriftlige Øvelser.

4de Realkl. (Juel). Borrings Læsebog for Mellemkl. S. 174—241. Af Abrahams's Sproglære det vigtigste af Bøjningslæren. Af og til Stil (i alt til Maj. Mds. Udg. 10 Gange).

3die Klasse (Münster). Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 1—42. Af Abrahams's Sproglære det vigtigste af Bøjningslæren. Undertiden skriftlige Øvelser.

3die Realkl. (Dahlenborg). Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 1—21, ogsaa til Oversættelse fra Dansk paa

Fransk. Af Abrahams's Sproglære det vigtigste af Bøjningslæren, mest praktisk indøvet. Hver 14de Dag Diktat efter Forberedelse.

2den Klasse (Dahlenborg). Borrings Manuel S. 1—23, ogsaa til Overs. fra Dansk paa Fransk. Af Abrahams's Sproglære Artikkel, Talord, Pronomina, regelm. Verber, og-saa pronominalske. Stundum Diktat efter Forberedelse.

Engelsk (Münster).

5te Realkl. Repps English stories S. 76 tiljEnden. Rosings Formlære. Mundtlig Stil efter Mariboets Opgaver S. 66—135. En skriftlig Stil paa Skolen hver Uge (i alt til Udg. af Maj 31).

4de Realkl. Repps English stories S. 76—118. Rosings Formlære, jævnlig skriftlig Stil (i alt til Maj. Mds. Udg. 26 Gange); mundtlig Stil efter Listovs Elementarbog S. 23 til Enden.

3die Realkl. Repps English stories S. 1—18. Rosings Formlære. Mundtlig Stil efter Listovs Elementarbog S. 1—23. Undertiden en Stil paa Skolen (til Maj Mds. Udg. 17 Gange).

Latin.

7de Klasse (Rektor). Livius, 22de Bog; Cic. Tusc., 4de Bog; Virg. Æn., 7de og 8de Bog; Horats's Oder, 4de Bog med Carmen saeculare, og Breve, 1ste Bog. De vigtigste Afsnit af Bojesens Antiquiteter og Tregders Litteraturhistorie. Med ældste Afdeling desuden repeteret det forhen læste. Extemporallæsning efter Flemmers Udvalg af Sølvalderens pros. Forf. Ugentlig 3 Stile (i alt til Maj Mds. Udg. 110).

6te Klasse (M. Krarup). Livius, 1ste Bog; Cic. pro Milone og pro Ligario; Virg. Æn. I, 1—560. Af Madvigs Ordføjningslære 1ste og det vigtigste af 2det Afsnit samt Tillæg 2.

Ugentlig 2 Stile (i alt til Maj. Mds. Udg. 66).

5te Klasse (Colding). Cæsar de bell. Gall., 5te Bog; Sall. Jug. til 85 Kap. Af Madvigs Ordføjningslære de 4 første Kapitler med Forbigaaelse af enkelte Paragraffer og Anm. Ugentlig 2 Stile (i alt til Maj Mds. Udg. 51).

4de Klasse (Schmith). Cæsar de bello Gall., 1ste Bog, efter det 40de Kap. med Forbigaaelse af adskilligt, som syntes for vanskeligt. Madvigs Formlære og Kasuslære. Ugentlig 2 Stile, hvoraf den ene paa Skolen (i alt til Maj Mds. Udg. 69).

3die Klasse (Dahlenborg). Corn. Nep. Aristides, Pausanias og Cimon, ogsaa til Oversættelse fra Dansk paa Latin. Det vigtigste af Bøjningslæren praktisk indøvet, Deklination og Konjugation efter Madvigs Sproglære. 3 Timer ugentlig Stiløvelser (ialt til Udg. af Maj 44 Gange).

Græsk.

7de Klasse (Rektor). Xen. Mem., 1ste Bog; Dem. Olynth. I—III; Tregders Anth. S. 1—14 og 31—37, Hom. II, 13de og 15de Bog. Det vigtigste af Tregders Mythologi. Med ældste Afdeling er repeteret det tidligere læste, deriblandt det vigtigste af Tregders Litteraturhistorie.

6te Klasse (M. Krarup). Herodot, 5te Bog; Hom. II., 15de og 16de Bog. Tregders Formlære er repeteret, af Syntaxen adskilligt meddelt, især mundtlig, undertiden med Henvisning til Madvigs Ordføjningslære. Tregders Mythologi er benyttet.

5te Klasse (M. Krarup). Xen. Anab., 3die og 4de Bog; Hom. II. XVII, 1—319. Tregders Formlære repeteret, og sammes Mythologi benyttet.

4de Klasse (M. Krarup). Lunds Læsebog S. 8—24. Af Tregders Formlære det vigtigste.

Hebraisk (N. B. Krarup).

7de Klasse **A.** Genesis (40 Kap.), Whittes Sproglære.
B. Genesis, 1—16 Kap. Whittes Sproglære.

Religion.

7de Klasse (Malmstrøm). Marci Evang. og Brevet til Galaterne er læst i Grundsproget. Det vigtigste af Troslæren efter Fogtmann, dertil føjet en Oversigt over de tilhørende Dogmers og de kristelige Kirkers Historie med særligt Hensyn til Forskjellen imellem den protestantiske og den katholske Kirke, hvortil den augsburgske Konfession er benyttet.

6te Klasse (Malmstrøm). Balles Lærebog. Herslebs Bibelhistorie. Efter Grundtexten Rom., Kap. 1—8.

5te Klasse (Christensen, Assens). Balles Lærebog. Kap. 1—3 og 6. Af Herslebs Bibelhistorie Apostlenes Historie og det N. T.'s Skrifter samt forfra til Exilet. Bibellæsning: 1 Kor.

4de Klasse (N. B. Krarup). Balles Lærebog, Kap. —3 og 7—8. Af Herslebs Bibelhistorie det N. T. fra 3die Periode til Apostlenes Historie. Flere Psalmer ere lært udenad.

4de Realkl. (Christensen, Assens). Balles Lærebog. Kap. 6—8. Af Herslebs Bibelhistorie det ny Testament fra 3die Periode til Enden. Bibellæsning: Ap. Gjern.

3die Klasse (N. B. Krarup). Balles Lærebog, Kap. —4. Af Herslebs Bibelhistorie det G. T.'s 6te og 7de Periode og det N. T.'s 1ste og 2den Periode. Matth. Kap. —7 og flere Psalmer lærte udenad.

3die Realkl. (Christensen, Assens). Balles Lærebog, Kap. 1—4. Herslebs Bibelhistorie fra 6te Periode i G. T. til 3die Periode i N. T. Nogle Psalmer ere lærte udenad.

2den Klasse (Christensen, Assens). Af Luther

lille Katekismus de 3 første Hovedstykker. Af Herslebs større Bibelhistorie forfra til Exilet. Nogle Psalmer ere lærte udenad.

1ste Klasse (Christensen, Assens). Balslevs Bibelhistorie. Nogle Psalmer ere lærte udenad.

Historie.

7de Klasse (N. B. Krarup). Den nyere Historie fra 1789 efter Bohr, den gamle Historie efter Thrige og Danmarks Historie efter Allen. Ældste Afdeling har tillige repeteret Middelalderens og den nyere Historie til 1789 efter Bohr.

6te Klasse (N. B. Krarup). Af den gamle Historie de makedoniske Rigers Skæbne efter Alexander den store og Romernes Historie til Commodus efter Thrige; den nyere Historie fra 1648 til den preuss. Syvaarskrig efter Bohr.

5te Klasse (Schmith). Den gamle Historie til Alexander den stores Død efter Thrige; den nyere Historie fra 1517—1648 efter Bohr.

5te Realkl. (N. B. Krarup). Den gamle Historie samt Udsigt over Verdensbegivenhederne efter 1815 efter Kofods fragm. Hist. ved Thrige. Af Allens Danmarks Hist. er læst fra 1730—1848 og repeteret forfra til 1241.

4de Klasse (Schmith). Middelalderens Historie fra Kampen mellem den røde og hvide Rose til Enden efter Bohr; Allens Danmarks Historie fra Tredie Tidsrum.

4de Realkl. (N. B. Krarup). Den gamle Historie efter Kofods fragm. Hist. ved Thrige. Danmarks Hist. fra Kalmarforeningens Ophør til 1730 efter Allen.

3die Klasse (Schmith). Middelalderens Historie til Frankrig fra 1108 efter Bohr; Danmarks Hist. fra 1241—1536 efter Allen.

3die Realkl. (N. B. Krarup). Den gamle Historie ef-

ter Kofods fragm. Hist. ved Thrige; Danmarks Hist. fra 1241—1536 efter Allen.

2den Klasse (Ovesen). Allens Danmarks Hist. til 1241; Ingerslevs fragm. Hist. fra De gracchiske Uroligheder til Napoleon som Kejser med Forbigaaelse af de Stykker, der handle om Nordens Historie.

1ste Klasse (Ovesen). Ingerslevs fragm. Historie til Kejsere i Rom.

Geografi.

6te Klasse (N. B. Krarup). Munthes (Velschows) Geografi.

5te Klasse (Schmith). Efter Munthes (Velschows) Geografi: Asien, Afrika, Amerika og Avstralien.

5te Realkl. (N. B. Krarup). Efter Munthes (Velschows) Geografi: Indledning til Evropa, Danmark, Norge, Sverig, Rusland, England, Afrika, Amerika, Avstralien.

4de Klasse (Schmith). Efter Munthes (Velschows) Geografi: Frankrig, Schweiz, Italien, Østerrig, Tyrkiet, Grækenland og Asien indtil Indien.

4de Realkl. (N. B. Krarup). Efter Munthes (Velschows) Geografi: Danmark, Norge, Sverig, England, Frankrig, Afrika, Amerika, Avstralien.

3die Klasse (Schmith). Thriges Geografi med Undtagelse af S. 100—137.

3die Realkl. (Münster). Som 3die Kl.

2den Klasse (Münster). Thriges Geografi til S. 136.

1ste Klasse (Schmith). Thriges Geografi til S. 70.

Naturhistorie (Juel).

6te Klasse. Repetition af hele Plante- og Dyr læren; Plantelæren, Indledning, Mennesket og Hvirveldyrene efter Bramsen og Drejer; Bløddyr og Leddyr efter Lützens Dyreriget.

5te Klasse. Hele Plantelæren, deraf den alm. Del Repetition fra forrige Klasse, Leddyrene efter Lützens Dyrriget.

5te Realkl. Hete Plantelæren, Repetition fra forrige Klasse, Bløddyrene efter Lützens Begyndelsesgrunde, endvidere Indledning, Mennesket og Hvirveldyrene efter Bramsen og Drejer.

4de Klasse. Efter Bramsen og Drejer: den alm. Del af Plantelæren; efter Lützens Dyrriget: Bløddyrene.

4de Realkl. Efter Bramsen og Drejer: Plantelæren; efter Lützens Begyndelsesgrunde: Bløddyrene, Mennesket og Repetition af Pattedyrene.

3die Klasse. Efter Bramsen og Drejer: Indledning, Mennesket og Hvirveldyrene.

3die Realkl. Som 3die Kl.

2den Klasse. Efter Lützens Begyndelsesgrunde: Hvirveldyrene.

1ste Klasse. Efter Lützens Begyndelsesgrunde: Pattedyr, Fugle, Krybdyr og Padder.

Enkelt Udflugt til Fods i Byens Omegn ere om Sommeren foretagne, især med 6te Klasse.

Naturlære (Winde).

7de Klasse **A.** Ørsteds mekan. Naturlære fra almindelig Bevægelseslære til Tonernes Virkning. Det foregaaende samt Petersens kemiske Naturlære til Meteorologien er repeteret. Steens mathem. Geogr. med nogle Tilføjelser af Læreren og Forbigaaelse af enkelte af de sidste Paragraffer. **B.** Ørsteds mekan. Naturlære til almindelig Bevægelseslære. Petersens kemiske Naturlære til Varmelæren.

5te Realkl. Holtens Naturlære til Tyngden.

Mathematik.

7de Klasse (Ovesen). Arithmetik efter Assens og Berg,

Plangeometri og Stereometri efter Mundt, Trigonometri efter Berg. Til Maj Mds. Udg. har der dels hjemme, dels paa Skolen været givet 60 skriftlige Opgaver fordelt paa 41 Gange.

7de Klasse **B.** (Malmstrøm). Efter Bergs Arithmetik ere Kjædebrøk og ubestemte Ligninger en Gang gennemgaaede og som Pensum læst exponentielle Ligninger, Logarithmer, Rentesregning og Rækker. Plantrigonometri efter Berg. Til Maj. Mds. Udg. 68 skriftlige Opgaver fordelt paa 32 Gange.

6te Klasse (Malmstrøm). Bergs Geometri og Arithmetik indtil Kjædebrøk. Til Maj Mds. Udg. 70 skriftlige Opgaver fordelt paa 34 Gange.

5te Klasse (Ovesen). Assens's Arithmetik er repeteret og desuden læst Potenser, Rodstørrelser, Polynomers Division, største fælles Deler for Polynomier og disses Opløsning i Faktorer. Bergs Geometri til 6te Afdeling. Af og til skriftlige Opgaver.

5te Realkl. (Winde). Assens's Arithmetik. Efter Bergs Arithm. Læren om Potens og Rod, Bogstavregning og Regning med Rodstørrelser. Mundts Geometri fra Proportionalinier til Enden, dog med Forbigaaelse af nogle vanskeligere Afsnit. Af og til lette arithm. og geom. Opgaver. En Time ugentlig er anvendt til geom. Tegning (plangeom. Figurer).

4de Klasse (Ovesen). Assens's Arithmetik til Ligninger; Bergs Geometri til 2den Afdeling.

4de Realkl. (Winde). Assens's Arithmetik til Ligninger. Mundts Geometri til 3die Kap. En Time ugentlig geometrisk Tegning (plangeom. Figurer).

3die Klasse (Malmstrøm). Assens's Arithmetik til Brøk 2 Gange gennemgaaet med jævnlig Indøvelse af de daglige Pensa ved arithm. og algebr. Regning paa Tavlen.

3die Realkl. (Malmstrøm). Som 3die Kl.

Regning.

5te Realkl. (Ovesen). Tildels efter Ursins Regnebog indtil Vexelregning.

4de Realkl. (Ovesen). Efter Ursin indtil Selskabsregning. Af og til Hovedregning.

3die Klasse (Malmstrøm). Reguladetri og Procentregning.

3die Realkl. (Ovesen). Regning med Brøker, Reguladetri, ligefrem og omvendt Hovedregning.

2den Klasse (Ovesen). Regning med Brøker, Reguladetri, Hovedregning.

1ste Klasse (Winde). De 4 Regningsarter med hele Tal, benævnte og ubenævnte; Addition, Subtraktion og Multiplikation med Brøker. Hovedregning.

Disciplene.

Af de 154 Disciple, som Skolen talte ved Udgivelsen af forrige Aars Program, udmeldtes 1 før Examen, nemlig M. Wissing af 5te Kl., og 6 efter Examen, nemlig N. K. Wibroe og J. Johnsen af 6te Kl., P. K. E. Poulsen af 4de Kl., M. S. H. Ahlmann af 3die Realkl., K. A. P. Reumert af 3die Kl. og J. Nielsen af 2den Kl. Efter fuldendt Afgangsexamen dimitteredes 8, saa at der ved det ny Skolears Begyndelse fandtes 139 ældre Disciple. Der optoges til samme Tid 20 ny, saa at Discipeltallet d. 23 August 1858 var 159. Senere ere i Aarets Løb 18 Disciple udgaede, nemlig i Sept. E. A. Gad af 5te Kl., A. W. Kieler af 5te Realkl., E. H. K. Kieler af 4de Realkl. og L. Mayntzhusen af 2den Kl.; til Nytaar E. M. Warburg af 5te Realkl.; i Mars E. N. F. Valeur og K. K. C. Hecksher af 5te Realkl., J. F. Cordes, L. R. Waldbuhm og S. Philipson af 4de Realkl.,

F. P. Uldall og P. F. Lund af 3die Kl., K. J. R. Lund af 3die Realkl. og P. M. Rømeling af 2den Kl.; i April P. Hiort af 6te Kl. (døde faa Dage derefter) og H. Raffel af 4de Realkl.; i Maj. I. S. Qvistgaard af 4de Realkl. og i Juni S. P. W. Segelcke af 4de Realkl. Derimod optoges 3 ny Disciple i Okt., 1 i Nov., 6 til Nytaar og 1 i April, i alt 11, saa at Discipeltallet nu i Juni Maaned er 152. Disse ere paa nedenstaaende Liste ordnede i Klasserne efter den Gjennemsnitsplads, som tilkommer dem i Følge de Pladser, de i de hidtil forløbne Maaneder af Skoleaaret have opnaaet. Faderens Navn er tilføjet i Parenthes, og han er bosat i eller ved Aalborg, naar det modsatte ikke udtrykkelig er bemærket. En Stjerne betegner de i dette Skoleaar optagne Disciple.

7de Klasse.

1. Johan Severin Jacobsen (Forp. J. paa Rævkjærgaard).
2. Kristian Julius Neergaard (Pastor N. i Ugilt i Vendsyssel).
3. Niels Boye Hemme (Møller H.).
4. Anders Jensen (Husmand Jens Andersen i Vedsted Vendsyssel).
5. Niels Peter Karl Møller (Pastor M. i Sulsted i Vendsyssel).
6. Niels Munk Plum (Pastor P. i Vester-Hassing).
7. Kristian Frederik Adrian Juel (Kammerherre og Kapitain Baron J. til Lundbæk).
8. Frederik Karl Ferdinand Ræbild (Propr. R. til Egeberg i Vendsyssel).
9. Emil Staggemeier (Oberst og Bataillonskommande v. S.).
10. Mads Johan Frederik Ellermann (Overlærer og Koedegn E.).

11. Hans Otto Kristian Møhl (Byskriver Justitsraad M. i Hillerød).
12. Jens Nikolaj Halkier (Høker H.).
13. Jakob Abel Ingerslev Ingstrup (afd. Møller I.).
14. Thomas Peter Erasmus Wissing (Pastor W. til Dronninglund).
15. Niels Frederik Hillerup Færch (Major v. F. i Kbhvn.).
16. Hakon Valdemar Juel (Amtsforvalter Etatsraad J. i Hjerring).

Af disse ville Nr. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 14, 15 og 16 i Aar underkaste sig Afgangsexamens anden Del for, saafremt de bestaa, at dimitteres fra Skolen.

6te Klasse.

1. Søren Svendsen (Møller Svend Sørensen, Fæster af Hjermitselevgaards Mølle i Vendsyssel).
2. Andreas Kristian Faartoft (Kjøbmand F. i Nykjøbing p. Mors).
3. Viktor Thomas Joakim Kieler (Handelsbogholder K.).
4. Petrus Georg Hasselbalch (Propr. H. til Wilsbechsminde i Hanherred).
5. Bartholomæus Hasselbalch (Broder til Nr. 4).
6. Jens Kristian Larsen (Gaardmd. Lars Kristensen af Roltrup i Kjær Herred).
7. Frederik Avgust Ohrt (afd. Forpagter O.).
8. Markus Kristian Vilhelm Michelsen (Pastor M. i Vrensted i Vendsyssel).
9. Johan Julius Victor Bokkenheuser (Major v. B.).
10. Karl Henrik Posselt Schmidt (afd. Kbmd. S.; Stiffader Kbmd. Terp).
11. Niels Syndergaard Sødning (Kbmd. S.).
12. Karl Theobald Valdemar Friis (Pastor F. i Tversted i Vendsyssel).

13. Paschal Michael Poul Egede Kierkegaard (Biskop Dr. K.).

5te Klasse.

1. Henrik Nikolaj Clausen Leth (Pastor L. i Visby i Thy).
2. Lars Hastrup (afd. Propr. H. til Lundergaard i Vendsyssel; Stiffader Propr. Keller).
3. Jens Sørensen Carlsen (Buntmager C. i Frederikshavn).
4. Søren Kristian Sørensen (afd. Skipper S. i Frederikshavn).
5. Thorvald Plum (Broder til Nr. 6 i 7de Kl.).
6. Peter Martellus Simoni (Vinhandler S.).
7. *Karl Kristian Garde (Pastor G. i Kirketorp).
8. Frederik Matthæus Piil (Møller P.).
9. Karl Mønsted Aagaard (afd. Pastor A. i Gunderup; Plejefader Prof. Colding).
10. Henry William Aagaard (Pastor A. i Aaby i Vendsyssel).
11. Lavrits Halkier (Broder til Nr. 12 i 7de Kl.).
12. Frederik Kristian Martin Plum Bendz (Pastor B. i Øster-Hornum).

5te Realklasse.

1. Hans Peter Jensen Hasselbalch (Propr. H. til Vestrupgaard).
2. Kristian Albert Tram (Pastor T. i Ølby ved Holstebro).
3. Jacques Johan Peter Schibbye (afd. Kbm. S.).
4. Daniel Simoni (Broder til Nr. 6 i 5te Kl.).
5. Niels Steen Julius Panum (Forpagter P. paa Hammelose i Vendsyssel).

Af disse Disciple vil Nr. 2 i Følge special Tilladelse af

Ministeriet underkaste sig Afgangsexamen for Realdisciple.

4de Klasse.

1. Bernhard Lucian Paludan-Müller (Provst P.-M. i Thisted).
2. *Jørgen Sørensen Hedegaard (Gaardmd. Søren Jørgensen af Hedegaard i Jetsmark Sogn).
3. Georg Kristian Madelung (Pastor M. i Sjøring i Thy).
4. Frederik Sofus Marinus Christiansen Bang (Plejefader Prokur. B. til Gl. Vraa).
5. Kristen Vilhelm Viktor Møller (Broder til Nr. 5 i 7de Kl.).
6. Sigvard Baltzar Hoff (Forpagter H. paa Aldershaab).
7. Stefan Tetens Tram (Broder til Nr. 2 i 5te Realkl.).
8. Frederik Kristian Nielsen (Kbmd. N).
9. Filip Konrad Schrøder (Vicekonsul og Kbmd. S.).
10. *Johannes Schou (Pastor S.).
11. Henrik Thorsen Møller (Pastor M. i Solberg p. Mors).
12. Bartholomæus Hasselbalch (Broder til Nr. 1 i 5te Realkl.).
13. *Frederik Karl Kristian Bisgaard (Gaardmd. Kristen Bisgaard af Ø. Skalborg).
14. Emil Fibiger (Pastor F. i Rosholm i Thy).
15. Lorens Konrad Møller (Broder til Nr. 11).

4de Realklasse.

1. Frederik Adolf Vilhelm Hartmann (Kbmd. H.).
2. Karl Sofus Bech (Bogtrykker B.).
3. Kristian Peter Deden (Propr. v. D. til Vorgaard).
4. Theodor Vilhelm Hansen (Byskriver H. i Allinge).
5. Knud Theil Deden (Broder til Nr. 3).

3die Klasse.

1. Nikolaj Flindt (afd. Pastor F.).

2. Henrik Fuulslev Haar (Overlæge H.).
3. *Hans Adolf Bie (Propr. B. til Lundgaard ved Løgstør).
4. Peter Tetens Hald Ellermann (Broder til Nr. 10 i 7de Kl.).
5. Karl Herholdt Oktavius Poulsen (Provst P. i Vestervig i Thy).
6. Jens Clausen Thorsen (Overspillemand T.).
7. *Niels Peter Jensen (Bødkerm. J.).
8. Poul Peter Ørum (Skolelærer Ø. i Aars).
9. *Krislian Holger Smith (Lærer ved Borgerskolen, Cand. phil. S.).
10. Anders Kristian Sørensen (Propr. S. til Irup i Thy).
11. Axel Valdemar Schibbye (Broder til Nr. 3 i 5te Realkl.).
12. Ernst Henrik Tetens (Pastor T. i Romdrup).
13. Paul Erhard Madelung (Broder til Nr. 3 i 4de Kl.).
14. Andreas Peter Andersen Wang (Murmester W.).
15. Georg Holger Due (Pastor D. i Volstrup i Vendsyssel).
16. *Ludvig Kristian Nielsen (Høker N.).
17. Jens Kristian Jensen Boethe (Plejefader Pastor B.).

3die Realklasse.

1. Jens Poulsen Jensen (afd. Vognmand J.).
2. Karl Ludvig Anton Poulsen (Broder til Nr. 5 i 3die Kl.).
3. Theodor Prytz (Pastor P. i Hillerslev i Thy).
4. Harald Blicher Branth (Overkrigskommissær B. til Klarupgaard).
5. Niels Jakob Rodskjer (Klædefabrikør R. paa Kjær Mølle).
6. Adolf Alexander Branth (Broder til Nr. 4).
7. Niels Nielsen Færeb (Propr. F. til Solberggaard).
8. Karl Kristian Lassen (Kbmd. L.).
9. Niels Kristian Larsen (Skrædderm. L.).

10. Jens Jonas Bech (Bogbinder B.).
11. Vilhelm Emil Ørsnes (afd. Sejlmager Ø.).
12. Kristian Frederik Heinrich Callisen (Prop. C. til Østeraagd. ved Hals).
13. Vilhelm Adolf Uldall (Herredsfoged, Overavditør U. i Hjøring).
14. Johan Kristian Vilhelm Wendt (afd. Lieutn. W.; Stif- fader Pastor Møller i Vadum).

2den Klasse.

1. Johan Kristian Møller (Skrædderm. M.).
2. Henrik Isidor Levinsen (Kbmd. L.).
3. *Emmanuel Prytz (Broder til Nr. 3 i 3die Realkl.).
4. Karl Emil Mayntzhusen (afd. Malerm. M.).
5. Viggo Andreas Jakob Ingerslev Bastrup (afd. Kbmd. B. i Hobro).
5. Jakob Hansen Bang With (Stiftsprovst W.).
7. *Frederik Kristian Lund (Pastor L. i Kollerup i Han- herred).
3. Karl Julius Rødskjær (Broder til Nr. 5 i 3die Realkl.).
3. Søren Listoe Høyer Langvad (Plejemoder Fru Schou til Aldershaab).
1. *Gervasius Theodor Møller (Bødkerm. M.).
- . *Hans Kristian Cramer (Pastor C. i Stavning ved Ringkjøbing).
2. Eggert Kristian Ravnkilde (Brygger R.).
- . Ludvig Jakob Emil Phister (Pastor P. i Ø. Brønders- lev i Vendsyssel).
- . Vilhelm Avgust Warburg (Partikulier W. paa Rørdal).
- . *Peter Jakob Schaumburg (Pastor S. i Tolstrup i Vendsyssel).
- . Søren Haubrøe (Kbmd. H.).
- . Otto Daniel Warburg (Broder til Nr. 14).

18. Peter Hartvig Paulus Møller (Broder til Nr. 5 i 7de Kl. og Nr. 5 i 4de Kl.).
19. Janus Hansenius Schibbye (Broder til Nr. 8 i 5de Realkl. og Nr. 11 i 3die Kl.).
20. Oluf Adolf Olsen (Pastor O. i Gudum).
21. Georg Severin Kayeød Stockfleth (Dyrlæge S.).
22. Lavrits Høyer (Propr. H. til Sejlstrupgd. i Vendsyssel).
23. Andreas Kristian Theodor Obel (Kbmd. F. O.).
24. Knud Kristian Eriksen (Gaardmd. Erik Larsen i Nejs ved Hjøring).
25. Lambert Kristian v. Haven (Pastor v. H. i Vive).
26. Vilhelm Frederik Hornemann (Toldkontrollør H. Hals).
27. Frederik Otto Simony (Skibsrheder S.).
28. Johan Lavrits Jens Sofus Nielsen (Partikulier N.).
29. Jens Peter Groth Wendt (Broder til Nr. 14 i 3de Realkl.).

1ste Klasse.

1. *Henrik Arnold Thanlow Schou (Broder til Nr. 10 i 4de Kl.).
2. *Jakob Frederik Ferdinand Lerche Jørgensen (Pastor J. i Julstrup).
3. Lavrits Fogtmann Rasmussen (Handskemagerm. I).
4. *Holger Prytz (Broder til Nr. 3 i 3die Realkl. og 3 i 2den Kl.).
5. Peter Berg (Kbmd. B.).
6. Harald Baldwin Høyer Behrend (Pastor B. i Harrit i Vendsyssel).
7. *Theodor Olaf Sørensen (Broder til Nr. 10 i 3die Kl.).
8. *Lavrits Jordhøj Lassen (Krigsraad L. til Hørbylu i Vendsyssel).
9. *Johan Peter Reimer (Skolelærer R. i Gudum).

10. *Verner Kristian Lassen Haubroe (Broder til Nr. 16 i 2den Kl.).
11. *Gregers Petrus Nielsen (Propr. N. til Aasted Mølle ved Frederikshavn).
12. Jens Kristian Holm (Farver H.).
13. Emil Johan Raffel (Raadmd. Kbmd. R.).
14. Morton Kristian Undall (Jægermester U. til Rødslet).
15. Johannes Herskind (Gaardejer H.).
16. Sigvard Lundgrén (Uhrmager L.).
17. *Sofus Munk Plum (Broder til Nr. 6 i 7de Kl. og Nr. 5 i 5te Kl.).
18. *Andreas Peter Herskind (Broder til Nr. 15.).
19. *Jens Frederik Oskar Qvistgaard (Propr. Q. til Mariendal).
20. *Meyer Jakob Meyer (Slagterm. M.).
21. *Jens Winther Nissen (Kbmd. N.).
22. *Leopold Henrik Schaumburg (Broder til Nr. 15 i 2den Kl.).
23. *Søren Willumsen Colding (Kbmd. C.).
24. Lavrits Thorvald Edvard Larsen (Broder til Nr. 9 i 3die Realkl.).
25. *Karl Frederik Wang (Broder til Nr. 14 i 3die Kl.).
26. *Kristian Frederik Henckel (Tømmerm. H.).

Stipendier.

De Beneficier, hvortil Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet udnævner efter Rektors Indstilling, have for Skoleaaret 1858—59 været tillagte følgende Disciple:

1. Højeste Stipendium (50 $\text{\$}$): J. S. Jacobsen, A. Jensen, M. J. F. Ellermann og J. A. I. Ingstrup.

2. Mellemste Stipendium (35 $\text{\$}$): N. B. Hemme, S. Svendsen, A. K. Faartoft og V. T. J. Kieler.

3. Laveste Stipendium (20 ₤): N. P. K. Møller, P. G. Hasselbalch, B. Hasselbalch (6te Kl.), J. K. Larsen, A. F. Ohrt, M. K. V. Michelsen, K. T. V. Friis, K. H. P. Schmidt, J. J. V. Bokkenheuser, J. S. Carlsen, H. N. C. Leth og K. M. Aagaard.

4. Fri Undervisning (foruden Stipendiaterne): S. K. Sørensen, F. M. Piil, H. P. J. Hasselbalch, B. Hasselbalch (4de Kl.), S. T. Tram, H. T. Møller, E. Fibiger, N. Flindt, H. F. Haar, P. T. H. Ellermann, J. C. Thorsen, P. P. Ørum, A. V. Schibbye, E. H. Tetens, J. K. J. Boethe, V. E. Ørsmes, K. F. Mayntzhusen, J. H. Schibbye, P. H. P. Møller, H. B. H. Behrend og fra 1 April J. J. P. Schibbye.

Emmanuel Taubers Jubellegat (20 ₤), hvortil Rektor udnævner, nyde S. Svendsen og V. T. J. Kieler.

Det Thuresonske Legat for Sønner, fødte i Aalborg af uformuende Forældre (henved 12 ₤), hvortil Rektor udnævner i Forening med Byens Magistrat, har været tillagt Disciplene M. J. F. Ellermann, N. B. Hemme, K. H. P. Schmidt, J. C. Thorsen, A. V. Schibbye og J. H. Schibbye.

Det Moltkeske Legat for Embedsmænds Børn, som gaa i Skole (40 ₤), hvortil Hs. Excell. Gehejmekonferensraad, Grev Moltke til Bregentved udnævner, har været tillagt H. N. C. Leth og T. V. Hansen.

Efter Hovedexamen i Juli 1858 tilkjendtes de Kyndeske Præmier for de to bedste latinske Stile i hver af de 3 øverste Klasser (4 ₤): af 7de Kl.: J. S. Jacobsen og N. F. H. Færch; af 6te Kl. N. K. Wibroe og J. A. I. Ingstrup; af 5te Kl. P. M. P. E. Kierkegaard og S. Svendsen.

Af Flidsbelønninger for Dimittender tillagdes den Reitzerske (omtrent 5 ₤) K. Speyer og den Thestrupske (henved 3 ₤) B. Hoff.

Af Nis Nissens Legat blev i et Læremøde den 15

December 1858 Portioner tillagte følgende Disciple:

1. Af de 4 Femtedele, der tillægges uformuende Disciple, som vise god Opførsel:
  - a) 6 Portioner paa 30 ₤ til J. A. I. Ingstrup, S. Svendsen, V. T. J. Kieler, K. M. Aagaard, N. Flindt og J. C. Thorsen.
  - b) 1 Portion paa 25 ₤ 16 ß til A. Jensen.
  - c) 10 Portioner paa 20 ₤ til J. S. Jacobsen, N. P. K. Møller, M. J. F. Ellermann, A. F. Ohrt, H. N. C. Leth, J. S. Carlsen, S. K. Sørensen, H. F. Haar, A. V. Schibbye og H. B. H. Behrend.
2. Af den ene Femtedel, der tillægges Disciple, som uden egentlig at behøve Understøttelse udmærke sig ved Flid og Sædelighed:
  - a) 1 Portion paa 31 ₤ 28 ß til A. K. Faartoft.
  - b) 2 Portioner paa 15 ₤ til L. Hastrup og B. L. Paludan-Müller.
  - c) 1 Portion paa 10 ₤ til P. T. H. Ellermann.
  - d) 6 Portioner paa 5 ₤ til K. V. V. Møller. F. P. Uldall, K. H. O. Poulsen, H. A. Bie, J. K. Møller og H. I. Levinsen.

Udtog af Skolens Regnskab

for Finansaaret 1 Apr. 1858—31 Mars 1859.

A. Skolen.

1. Indtægt.

Kassebeholdning	1405 ₤ 15 1/2 ß.
Renter af Kapitaler	65 — 24 —

3. Jordebogsindtægter samt af Kirker og			
Præstekald	2768	₦ 28 1/2	β
samt for næste Finansaar	2632	— 49	-
4. Skolekontingenter	3058	— 74	-
5. Kostpenge af Aalborg Hospital . . .	414	— 8	-
6. Forskjellige Indtægter	153	— 42	-
7. Tilskud fra den alm. Skolefond . . .	6500	— "	-
	<hr/>		
	I alt	16,997	₦ 49 β

2. Udgift.

1. Gager	10,589	₦ 80	β
2. For Timeundervisning	1,415	— 30	-
3. Tilskud til Bibliothek og Samlinger	350	— "	-
4. Bygningernes Vedligeholdelse . . .	264	— 9	-
5. Inventariets Vedligeholdelse. . . .	109	— 75	-
6. Godtgjørelse til en Lærer for Embeds-			
bolig	200	— "	-
7. Brændsel og Belysning	323	— 20	-
8. Skatter og Afgifter	983	— 57 1/2	.
9. Regnskabsførelsen	340	— "	.
10. Forskjellige Udgifter	396	— 55	.
a) Skoleopvartning	82	₦ "	β
b) Rengjøring	97	— 76	-
c) Porto, Protokoller osv.	72	— 5	-
d) Program og Højlide-			
ligheder	108	— 24	-
e) Avertissementer og			
Retsgebyr	36	— 46	-
12. Extraordinære Udgifter	360	— "	.
13. Kassebeholdning	1,665	— 10 1/2	.
	<hr/>		
	I alt	16,997	₦ 49

B. Bibliothek og Samlinger.

1. Indtægt.

1. Beholdning	40	⊘	21	β
2. Renter af en Kapital	2	—	72	-
3. Det Teilmanske Legat	20	—	„	-
4. Tilskud fra Skolens Kasse	350	—	„	-
	<hr/>			
	I alt	412	⊘	93 β

2. Udgift.

1. Indkjøb af Bøger	208	⊘	78	β
2. Indbinding	43	—	17	-
3. Katalog over Bøgerne.	200	—	„	-
	<hr/>			
	I alt	451	⊘	95 β
Altsaa Underballance 39 — 2 -				

C. Stipendiefonden.

1. Indtægt.

1. Beholdning	1	⊘	48	β
2. Oplagspenge i Sparekassen.	362	—	76	-
3. Renter af Kapitaler og Oplagspenge	744	—	12	-
	<hr/>			
	I alt	1,108	⊘	40 β

2. Udgift.

1. Udbetalte Stipendier og Præmier.	316	⊘	83	β
2. Afsendte Oplagspenge.	355	—	„	-
3. Thuresons Legat	70	—	36	-
4. Renter til Bibliotheket	2	—	72	-
5. Regnskabsførelsen	14	—	84	-
6. I Sparekassen	347	—	40	-
7. Beholdning	1	—	13	-
	<hr/>			
	I alt	1,108	⊘	40 β

D. Emmanuel Taubers Jubellegat.

Til hver Termin indkom i Renter 20 $\text{\$}$, der udbetaltes den 10 Juli 1858 og 10 Jan. 1859.

E. Nis Nissens Legat.

1. Indtægt.

1. I Sparekassen	854 $\text{\$}$ 56 β
2. Renter af Kapitaler	526 — 56 -
3. Renter af Oplagspenge	35 — 18 -

I alt 1,416 $\text{\$}$ 34 β

2. Udgift.

1. Udbetalt til Disciple	253 $\text{\$}$ 22 β
2. Udbetalte Oplagspenge	225 — 31 -
3. I Sparekassen	917 — 77 -
4. Regnskabsførelsen	20 — " -

I alt 1,416 $\text{\$}$ 34 β

Skolebibliotheket

har modtaget en ikke ubetydelig Tilvæxt. Denne og nogle faa i Fortegnelsen over Skolens Bogsamling udeladte Skrifter findes i nedenstaaende Tillæg til den nævnte Fortegnelse.

I. Theologi.

D. Bibelhistorie.

Boisen, L. N. Israels Hist. D. 4. Kbh. 1858.

E. Kirkehistorie.

+Alt, H. Die Heiligenbilder oder die bildende Kunst u. die theol. Wissenschaft. Berlin 1845.

Clausen, H. N. Det evangeliske Kirkelivs Nutid og Fremtid.
H. 1. Kbh. 1859.

F. Religionslære.

** Bendz, C. F. V. Børnedaabens Gyldighed og Tilfældighed.
Halb. 1859.

† Harnisch, W. Entwürfe und Stoffe zu Unterredungen über
Luthers kleinen Katechismus. Th. 1—2. Aufl. 3. Th. 3.
Aufl. 2. Weisensfels 1841—45.

III. B. Statistik.

Wiberg, S. W. Nye geistlig Stat. 1. Randers 1858.

IV. Lægevidenskab.

* Kommissionens Betænkning i Anledn. af Veterinairskolens Ud-
videlse. Kbh. 1855.

* Cold, D. H. C. Lægevæsenet og Lægerne under Christian
IVs Regjering. Kbh. 1858.

* Knudsen, P. Bidrag til at belyse Begravelsespladses Ind-
flydelse i sanitær Henseende. Kbh. 1858.

* Reisz, C. Om Bronchotomiens Indikationer. Kbhvn. 1858.

* Warncke, T. S. Om Benzoesyrens Indvirkning paa enkelte
Sider af det dyriske Stofskifte. Kbh. 1858.

* With, C. E. Et Bidrag til den differentielle Diagnose af
Klappesygdommene i Hjertet. Kbh. 1858.

V. Naturlære og Astronomi.

†† Fließner, C. Aufgaben aus der Physik. Braunschw. 1851.

† Fried, J. Physikalische Technik. Braunschw. 1850.

Herschel, J. F. W. Outlines of astronomy. Ed. 5. Lond. 1858.

Karsten, G. Lehrgang der mechanischen Naturlehre. Abth.
1—3. Kiel 1851.

†† Mädler, J. H. Populäre Astronomie. Aufl. 4. Berol. 1849.

Péclet, E. Traité élémentaire de physique. Ed. 4. T. 1—2.
Planches. Paris 1847.

VI. **Mathematik.**

- †† Legendre, A. M. *Éléments de géometrie*. Ed. 8. Paris 1809.
Marie, F. C. M. *Géométrie stéréographique*. Paris 1835.
Steen, A. *Begyndelsesgrunde i analytisk Plangeometri*. Kbh. 1854. 4.
— , *Sphærisk Trigonometri*. Kbh. 1858. 4.
— , *Elementær Algebra*. Kbh. 1859.
Tychsen, C. *En Samling af plantrigonometriske Opgaver*. Kbhvn. 1858.
— , *En Samling af stereom. Opgaver*. Kbh. 1859.

VII. **Naturhistorie.**

A. *Naturhistorie i Alm.*

Annales des sciences nat. T. VII—IX.

B. *Zoologi. Fysiologi.*

- Cuvier, G. *Le règne animal*. Nouv. éd. T. I—V. Paris 1829—30.
Edwards, H. Milne-, *Éléments de zoologie*. Vol. 1—4. Ed. 2. Paris 1840—43.
Gistel, J. *Naturgeschichte des Thierreichs*. Atlas. Aufl. 2. Stuttg. 1851. Fol.
Hartwig, G. *Das Leben des Meeres*. Franff. 1859.
Hoeven, J. v. d. *Handbuch der Zoologie*. B. 1—2. Nachträge. Leipz. 1850—56.
Jenyns, L. *A manual of British vertebrate animals*. Camb. 1855.
Johnston, G. *Einleitung in die Konchyliologie*. Herausg. v. H. G. Bronn. Stuttg. 1853.
Lüben, H. *Vollständige Naturgeschichte der Säugethiere*. Gulent 1848.
Nilsson, S. *Skandinavisk Fauna*. D. 2. Uppl. 3. Lun. 1858.

Philippi, R. A. Handbuch der Conchyliologie u. Malacozoologie. Halle 1853.

*Thornam, C. Afbildninger. H. 3.

Volger, G. S. D. Methodische Schule der Naturgeschichte. Stuttg. 1851.

Wagner, Icones physiol. Lief. 4. Leipz. 1859.

C. Botanik.

Berg u. Schmidt. Darstellung etc. H. 8—12. 1858—59.

Lange, J. Haandbog. H. 4—6. Kbh. 1859.

D. Mineralogi, Geologi.

*Forchhammer, G. Bidrag til Skildr. af Danmarks geogr. Forhold i deres Afhængighed af Landets indre geogr. Bygning. Kbh. 1858. 4.

VIII. Geografi. Topografi. Rejsebeskrivelser.

Charton, G. Reiser. Bd. 4. 1859.

Humboldt, Kosmush. Bd. 4. overs. af G. L. Petersen. Kbh. 1858—59.

Kiepert, H. Neuer Atlas über alle Theile der Erde. Lief. 1—8. Berlin.

Livingstone's Reise i Syd-Afrika. Overs. ved M. L. Wol-dise. B. 1—2. Kbh. 1858.

Osborn, S. Opdagelsen af Nordvestpassagen ved R. Mac-clure. Overs. af D. P. Svendsen. Kbh. 1858.

**Tchihatcheff, P. de. Asie Mineure. P. 2. Paris 1856.

Trap, Statist. topogr. Beskr. af Danmark. H. 9. Grundtegninger. S. 1—3.

IX. Historie.

A, Verdenshistorie. Historie i Alm.

Rangberg, G. Lærebog i Verdenshistorien. D. 1—2. Odense 1849—50.

Millot, Verdens-Historie. Overs. af P. M. Trojel. D. 1—10.
Fortf. af W. M. Christiani, overs. af A. B. Brorson. D.
11—16. Register. Kbh. 1781—93. Fortsættelse af A. B.
Brorson. D. 1—4. Kbh. 1800—10.

Rosenberg, C. Tilf. Verdenshistorie. Kbh. 1857—59. S. 1—10.
Rotteck, R. v. Allgemeine Geschichte. Ausg. 13. Bd. 1—9.
Freib. 1838—39.

Weber, Allg. Weltgesch. Bd. 2. Leipz. 1859.

C. Middelalderens og den nyere Tids Hi- storie i Alm.

† Schlegel, J. Ueber die neuere Geschichte. Wien 1811.

D. De skandinaviske Folks og Rigers Historie.

Samlinger til Fyens Historie og Topographie. S. 1. Odense
1859.

* Wegener, C. Aarsberetninger. Bd. 2, 1—3.

* Westergaard, N. L. Historisk Tidsskrift. Række 3. Bd. 1,
1. Kbh. 1858.

Hall, J. Erindringer som Bidrag til Norges Historie. S.
1—2. Christ. 1858.

Allen, Det danske Sprog i Slesvig. Bd. 2 1858.

Brasch, G. S. Bømmetofte's Historie. D. 1. Kbh. 1859.

Giesing, Jubel-Lærere. D. 1; 2, 1—2; 3, 1. Kbh. 1779—86.

†† Holberg, L. Danmarks Riges Historie. D. 1—3. Kbhvn.
1762—64. 4.

Petersen, N. M. Hist. Fortællinger om Islændernes Færd
hjemme og ude. Bd. 1—4. Kbh. 1839—44.

Saxonis Hist. Dan. P. II. 1858.

* Sommer, A. G. Thomas Bartholin. Kbh. 1858. 4.

(Wegener, C. F.) En Vandring gennem Jægerspriis's Have
og Lund. Kbh. 1858.

Winther, N. Færøernes Historie. H. 1—2. Kbh. 1858.
(Worsaae, J. J. A. og Herbst, C. F.) Kongegravene i Ring-
sted Kirke. Kbh. 1858. 4.

X. Filologi.

A. Alm. Sproglære. Sprogsammenligning.
Bopp, Vergl. Gramm. Bd. 2, 1.

C. Den klass. Oldtidsvidenskab i Alm.
† Weil, S. Daß klassische Alterthum für Deutschlands Jugend.
Berlin 1843.

D. Græske Forfattere osv.
Aeschylus' Trauerspiele übers. v. G. Fährse. Leipz. 1809.
Hyperidis oratio funebris. Rec. C. G. Cobet. Lugd. Bat.
1858.

E. Latinske Forfattere osv.
**Ernesti, J. A. Clavis Ciceroniana. Ed. 1. Hal. 1777 (2
Expl.).
Horatius. Samtlige Bærfer ved J. Baden. D. 2. 1793.

F. Litteraturhistorie.
Lysander, A. T. Romerska litteraturens historia. Bd. 1.
Malmø 1858.

G. Mythologi.
Preller, L. Römische Mythologie. Bert. 1858.

I. Antikviteter.
Schoemann, G. F. Griech. Alterthümer. Bd. 2. 1859.

XI. Nyere Sprog og Litteratur.

A. Oldnordisk. Islandsk.
Antiquités Russes. T. 1—2. Copenh. 1850—52. 4.
Annaler for nord. Oldkyndighed. 1840—45. 51. 56—57.

- Ledetraad for Nordisk Oldkyndighed. Kbh. 1836.
Magnussen, F. Eddalæren og dens Oprindelse. Bd. 1—4.
Kbh. 1824—26.
Worsaae, J. J. N. Danmarks Oldtid oplyst ved Oldsager og
Gravhøie. Kbh. 1843.

B. Dansk.

I. Litteratur.

- Bording, A. Poetiske Skrifter. Kbh. 1735. 4.
Den Danske Rimkrønike. Udg. af C. F. Brandt. Kbh. 1858.
Eliesen, P. Danske Skrifter, udg. af C. E. Secher. Bd.
1. Kbh. 1855.
Grundtvig, S. Danmarks gamle Folkeviser. D. 3, 1.
Kbh. 1858.
Hauch, G. Gregorius den Syvende og Don Juan. Udg. 2.
Kbh. 1859.
Smith, C. W. Om Holbergs Levnet og populære Skrifter.
Kbh. 1858.
Paludan-Müller, F. Ungdoms Skrifter. Saml. 2. Kbh.
1859.
Pram, C. Udvalgte digt. Arbejder, saml. og udg. af K. L.
Mabbeff. D. 1—5 og Supplementbd. Kbh. 1824—29.
Storm, C. Originale Fabler og Fortællinger. Dpl. 2. Kbh.
1783.
Winther, C. Sang og Sagn. Dpl. 2. Kbh. 1858.

2. Litteraturhistorie osv.

- *Erblew, L. H. Alm. Forfatter-Lexikon. Supplem. H. 5—6
Lange, C. C. N. Norsk Forfatter-Lexikon 1815—56 af J. C.
Kraft. H. 1—3. Christ. 1857—58.
Lyngby, K. J. Bidrag til en sønderjysk Sproglære. Kbh.
1858.
Molbeck, C. Dansk Glosarium. H. 4. 1857.

Nyerup, N. og Rasmussen, P. Udvvalg af Danske Viser fra 16de til 18de Aarh. D. 1—2. Kbh. 1821.

Rahbek, K. L. og Nyerup, N. Bidrag til en Udsigt over Dansk Digtetekunst u. K. Christian den Syvende. D. 1. Kbh. 1828.

D. Tysk.

2. Litteraturhistorie osv.

+ Becker, K. F. Schulgramm. der deutschen Sprache. Ausg. 3. Frankf. a M. 1835.

+ Hermann, K. Method. Anweisung zum Unterricht in den deutschen Stilübungen. Aufl. 2. Berl. 1838.

+ Herling, S. H. A. Die Syntax der deutschen Sprache. Frankf. a. M. 1830.

+ Hirschelmann, Aufgaben u. Entwürfe zu deutschen Stylübungen. Neue Ausg. Berl. 1838.

E. Fransk.

2. Litteraturhistorie osv.

Dubb, P. S. G. Handbog i Franska Språket og Litteraturen. Lund 1853.

G. Andre evrop. Sprog.

Lyngby, K. J. Om Nordfrisisk. Kbh. 1858.

XII. Pædagogik. Skole- og Universitets- efterretninger.

B. Akademiske Efterretninger.

*Linde, A. G. P. Meddelelser ang. Kbhvns. Univ. H. 2—3. 1858—59.

C. Skolevæsen. Skoleefterretninger.

1. Forskjellige Skrifter.

*Jørgensen, B. G. Underviisningen for Landmænd ved Veterinair- og Landbo-Skoleen. Kbh. 1858.

Melchior, H. B. Hist. Efterretning om den frie adelige Skole
Herlufsholm. Åbb. 1822.

2. Skoleprogrammer

for 1858 fra Aalborg, Aarhus, Borgerdydskolen i Kbhvn.,
Borgerdydskolen paa Kristianshavn (Grundplan for Sko-
lens Undervisning), Frederiksborg, Helsingør, Herlufsholm,
Horsens (Ekeroth, C. C. E. En element. Række for π),
Metropolitanskolen, Nykjøbing (Wesenberg, C. J. Opgaver
henh. til den plane Geom.), Odense (Bidrag til Skolenes
Hist., S. 4), Randers (Whitte, H. K. Terentsefs
Lystspil, overs. Andrierrinden), Ribe, Roskilde, Rønne,
Sorø (Bojesen, E. Om den 8de og 9de Bog af den nicomacheiske
Ethik), v. Westens Institut, Viborg, Haderslev (Undervisningsplan),
Flensborg og Slesvig;

fra Altona, Glückstadt, Kiel, Meldorf, Pløn, Ratzeburg og
Rendsburg:

for 1857 fra Bergen, Christiania Kathedralskole (Bødtker,
J. E. Bør Ex. art. henlægges til Skolerne), Lillehammer
(Løffe, S. Lydf. Syntax I), Skien (Holfelt, P. G. D. N. Et
Blif paa den christne Kirke før og efter Constantin),
Stavanger (Borch, C. N. Prøver af en Lærebog i Verdenshist.),
Thronhjem (Stub, P. S. Charaktergjøningen. Müller, S. S. Bem.
og Aftstykker Skolenes Bygninger vedf.).

for 1856 fra preussiske Skoler, nemlig Prov. Brandenburg
19, Pommern 9, Posen 8, Preussen 17, Rheinland 22
Sachsen 22, Schlesien 21, Westphalen 14, i alt 132.

XIII. Eneyklopædi osv.

Nordisk Conversationens-Lexicon, udg. af C. F. Tøngerslev. S.
1—23. Åbb. 1857—59.

Romberg, Die Wissenschaften. Bd. 3. Bd. 4, 1—4.

XIV. Tidsskrifter af blandet Indhold.

Dansk Maanedsskrift. Bd. 7—8. 1858. Anden Række. Bd. 1. 1859.

Folke. Et nord. Tidsskrift. Udg. af F. Barfod. Bd. 1, 1—2. Leipziger Rep. Jahrg. 16. 1858.

Literaturbladet, udg. af R. Rask. Kbh. 1829.

Oversigt over Vidsk. Selskabs Forhandl. 1857—58.

Revue des deux mondes, T. 13—20. Ann. 1857—59.

De med * betegnede Skrifter ere sendte fra Ministeriet, de med † betegnede skjænkede af Pastor Listov, de med †† betegnede af Lieutenant Varberg, og de med ** betegnede af Pastor Bendz, Pastor Richter og Adj. Juel.

Den naturhistoriske Samling

Er siden Udgivelsen af forrige Skoleaars Program bleven forøget med følgende Gjenstande:

Spinachia vulgaris (Tangsnarre). Gave af Discipel V. Færch.

Scorpio sp. (Skorpion). 4 Stykker. Gave af Disc. Staggemeier.

I Sommerens Løb vil en større Anskaffelse af Gjenstande for Samlingen finde Sted.

Discipelbibliotheket

Er i Skoleaaret 1858—59 modtaget følgende Forøgelse:

Volm, Skildringer og Sagn fra Færøerne.

Thurrah, Det sidste Bremlandstog.

Thurrier Bell, Lærceren.

Thurayne Reid, Buskdrengene.

V. Kingston, De vaade Veje.

- Fryxell, Karl d. 12tes Historie. H. 1—3.
Becker, Bondekrigen.
— , Familiehistorier.
Friis, Fiskelars.
— , Lybekkerne i Naskov.
Møhl, Geografiske Landskabsbilleder, efter Vogel.
Dickens, Lille Dorrit.
— Pickwick Klubben.
Ingemann, Erik Menveds Barndom.
— Prinds Otto af Danmark.
Hauch, En polsk Familie.

Indtægt.

Bidrag	18	₧	3	½	„	/
Kassebeholdning	2	—	2	-	10	.
	<hr/>					
	i all	20	₧	5	½	10
Udgift	25	—	4	-	5	.
	<hr/>					
Underballance	4	₧	4	½	11	.

RETTELSE.

S. 6 tilføjes ved Adj. N. B. Krarup Religion i 4de
3die Kl. og ved Adj. Schmith Geografi i 1ste Kl.

Tillæg.

Fundats for Overlærer Ejler Peter Holch Coldings Jubellegat, stiftet den 3die Avg. 1858 og allernaadigst konfirmeret den 4de Decbr. s. A.

I Anledning af, at Overlærer ved Aalborg Kathedralskole Ejler Peter Holch Colding d. 3 Avg. 1858 (har været Embedsmand i 50 Aar, vare undertegnede hans Medlærere, forhenværende Disciple og Venner sammentraadte i en Komite for at virke til, at der paa denne Dag gaves Jubilaren et Bevis paa hans Medborgeres Erkjendtlighed, Agtelse og Hengivenhed for den utrættelige Arbejdsomhed og Retskaffenhed, hvormed han i sin lange Embedstid har virket i Statens og navnlig i Aalborg Kathedralskoles Tjeneste, i hvilken han har staaet som Adjunkt og Overlærer i 40 Aar, og til den Ende lode vi udgaa en Indbydelse til Subskription, iblandt andet til at stifte et Legat, der skulde blive et varigt Minde om hans Fortjenester og mangeaarige Embedsvirksomhed.

Dette Foretagende vandt saa velvillig Imødekommen og Understøttelse hos Jubilarens mange forhenværende Disciple og Venner, at der er indkommet den fornødne Kapital til at stifte et Legat paa 500 Rd., for hvilket vi i Forventning af kgl. allernaadigst Konfirmation herved oprette følgende Fundats:

1. Legatet, hvis oprindelige Grundfond, som meldt, er 500 Rd., skal bære Navn af Overlærer Ejler Peter Holch Coldings Jubellegat, og Kapitalen skal gøres frugtbringende enten ved Indkjøb af 4 pCt. rentebærende kgl. Obligationer eller paa samme Maade, som andre offentlige Stiftelsers Midler i Almindelighed.

Indtil Legatet efter 2den Post træder i Virksomhed, op-

lægges de aarlige Renter til Grundfondens Førøgelse og sikres og frugtbargjøres paa samme Maade som den oprindelige Kapital.

2. Renterne af dette Legat skulle tilfalde værdige og trængende Enker og ugifte Døtre af Lærere ved Aalborg Kathedralskole saaledes, at Enkerne altid gives Fortrinet; men skulde ingen saadanne Enker og ugifte Døtre være, tilfalde Renterne værdige og trængende Enker efter og ugifte Døtre af afdøde Mænd eller Fædre, der i en tidligere Tid have været Lærere ved denne Skole. Dersom Overlærer Colding entlediges med Pension, nyder han fra saadan Tid Renterne af Legatet, og naar han afgaar ved Døden og efterlader sig Enke og ugifte Døtre, skulle Legatets Renter først tilfalde hans Enke og efter hendes Død hans ugifte Døtre, saalænge de leve, men efter de ugifte Døtres Død skulle Legatets Renter, saafremt Overlærer Colding maatte efterlade sig Døtre, der have været gifte, men ere blevne Enker og befinde sig i en trængende Stilling, tilfalde disse. Legatet træder først i Virksomhed, naar Overlærer Colding entlediges eller afgaar ved Døden.

3. Renterne maa kun tildeles 1 Person ad Gangen, der nyder samme for Livstid, naar den ved sit Forhold og Livsstilling vedbliver at være værdig og trængende dertil, og udbetales den rentenydende i de sædvanlige Renteterminer, saasnart de indkomme.

4. Efter Overlærer Coldings eventuelle Enkes og Døtres dødelige Afgang bortgives Legatets Renter af Kathedralskolens Rektor og øvrige faste Lærere efter Stemmeflerhed i Henhold til de i 2den Post foreskrevne Regler. I fornødent Fald eller saafremt ingen kvalificeret rentenydende opholder sig i Aalborg, udstædes Bekjendtgjørelse i Berlingske Tidende og Aalborg Stiftsavis om, naar Legatet er ledigt, med Opfordring til dem, der attraa at søge og anse sig beretti-

gede til at nyde samme, om at indgive Ansøgning derom til Skolens Rektor, hvilken Bekjendtgjørelses Bekostning udredes af det første Halvaars Renter.

5. Regnskabet for Legatet føres og aflægges ved hvert Aars Udgang af Skolens Regnskabsfører under Kontrol af Skolens Rektor, og Regnskabet med de fornødne Legitimationer indsendes; aarlig forsynet med Rektors Paategning, om han finder noget imod samme at erindre eller ikke, til Stiftsøvrigheden, hvem det anbefales at paase, at denne Fundatses Bestemmelse nøje opfyldes. En særlig Protokol bliver at anskaffe for Legatet og avtoriseres af Stiftsøvrigheden. Deri indføres saavel denne Fundats og den forvæntende kgl. Konfirmation som de aarlige Regnskaber. Protokollen beroer hos Regnskabsføreren. Den originale Fundats og Konfirmation opbevares ved Stiftsøvrigheden, og en Gjenpart af samme leveres og opbevares ved Skolens Rektor eller i Skolens Arkiv.

6. Skulde Kathedralskolen i Tiden blive nedlagt, skal dette Legat henlægges til den Skole i Aalborg, der maatte anses nærmest at være traadt i den nedlagte Skoles Sted.

Aalborg og Kjøbenhavn den 3die Avgust 1858.

R. Assens.   J. F. Giødwad.   M. Krarup.
H. P. Malmstrøm.   N. Ostenfeldt.   Qwist.
C. F. Simony.   Japetus Steenstrup.

Skolens Examina

holdes i Aar saaledes, som nedenstaaende Liste udviser. De til Afgangsexamen hørende Prøver ere betegnede ved særegen Skrift.

1. Skriftlig Prøve.

- Torsd. 23 Juni Kl. 9. **VII A** og VII B. **Overs. fra Estin til Dansk.**
V R. Udarbejdelse i Modersmaalet, 1ste Opg.
- Kl. 4. **VII A. Geom. Udarb.**
V R A. Regning.
- Fred. 24 Juni Kl. 9. **VII A.** og VII B. **Udarbejdelse i Modersm.**
V R A. Geom. Udarb.
- Kl. 4. **VI** og **V R. Tysk Stil.**
- Løverd. 25 Juni Kl. 9. **VII A** og VII B. **Latinsk Stil.**
V R. Udarb. i Modersm., 2den Opg.
- Kl. 4. **VII A. Arithm. Udarb.**
V R. Tegning.
- Mand. 27 Juni Kl. 9. **V R. Arithm. Udarb.**
Kl. 4. **V R. Engelsk Stil.**
- Fred. 8 Juli Kl. 8. VII B og V R B. Geom. Udarb.
VI. Mathem. Udarb.
V, IV, IV R, III, III R, II, I. Tysk Stil.
- Kl. 3. VI, V, IV. Lat. Stil.
V R B, IV R, III R, II, I. Regning.
- Løverd. 9 Juli Kl. 8. VII B. Arithm. Udarb.
VI, V, IV, IV R, III, III R, II, I. Dansk Stil.
- Kl. 3. VI. Lat. Version.
IV R. Engelsk Stil.

2. Mundtlig Prøve.

(Det lille Bøgstav efter Klokkeslettet angiver Værelset.)

Mandag 11 Juli.

Kl. 8.	a. VI.	Religion.
	b. IV.	Historie.
	c. V.	Arithmetik.
	d. III.	Naturhistorie.
10½.	a. II.	Dansk.
	b. III R.	Tysk.
	c. III.	Arithmetik.
1.	a. VII B.	Hebraisk.
	b. V.	Latin.
1.	d. IV. } IV. R. }	Naturhistorie.
1½.	a. V R B.	Historie.

Tirsdag 12 Juli.

8.	a. VII B.	Religion.
	b. V.	Historie.
	c. V R B. } IV R. }	Tysk.
	d. VI.	Naturhistorie.
10½.	a. II.	Fransk.
	b. III.	Geografi.
	c. IV.	Geometri.
1.	a. IV.	Græsk.
	b. I.	Religion.
	c. VII B.	Arithmetik.
	d. V.	Naturhistorie.

Onsdag 13 Juli.

8.	a. IV.	Fransk.
	b. VII B.	Historie.

Kl. 8. c. V.	Geometri.
10 ¹ / ₂ . a. VI.	Latin.
b. IV R. } III R. }	Religion.
c. II.	Geografi.
d. III R.	Naturhistorie.
1. a. VI.	Historie.
b. III.	Historie.
c. I.	Historie.

Torsdag 14 Juli.

8. a. VII B.	Latin.
b. V.	Tysk.
c. VII A.	Geometri.
d. II.	Naturhistorie.
10 ¹ / ₂ a. III.	Religion.
b. I.	Geografi.
1. a. VI.	Græsk.
b. IV.	Geografi.
c. VI.	Arithmetik.
d. V R B. } IV R. }	Fransk.

Fredag 15 Juli.

8. a. VII B.	Græsk.
b. IV R. } III R. }	Engelsk.
c. V R B.	Naturlære.
d. I.	Naturhistorie.
10 ¹ / ₂ . a. IV.	Latin.
b. III.	Tysk.
c. VI.	Geometri.
1. a. V.	Fransk.
b. II.	Historie.

- Kl. 1. c. VII B. Geometri.
d. III R. Fransk.

Løverdag 16 Juli.

8. a. II. Religion.
b. III. Fransk.
c. IV. Arithmetik.
10½. a. V. Geografi.
b. I. Tysk.
12. c. VII A. Arithmetik.
3. a. V R A. }
3½. a. VI. } Tysk.
3½. b. VII A. Hebraisk.

Mandag 18 Juli.

8. a. VI. Fransk.
b. IV. Tysk.
c. V R A. }
8½. c. VII A. } Naturlære.
11. a. V R A. Fransk.
b. V. Religion.
12. c. V R. }
IV R. } Matematik.
1. a. III R. Geografi.
b. II. Tysk.
3. a. V R A. }
3½. a. VII A. } Historie.

Tirsdag 19 Juli.

8. a. VII A. Græsk.
b. IV R. }
III R. } Historie.
d. V R. Naturhistorie.
10½. b. I. Dansk.

- Kl. 12. a. III. Latin.
1. b. IV. Religion.
3. a. VII A. Religion.
b. V R. Engelsk.

Onsdag 20 Juli.

8. a. VII A. Latin.
b. VI. Geografi.
c. III R. Arithmetik.
11. b. V R. } Geografi.
IV R. }
c. VII B. Naturlære.
12. a. V. Græsk.
5. Alle Klasser Sangprøve.

Fredagen den 22 Juli Kl. 10 Form. bekjendtgjøres Exa-
mens Udfald og foretages Dimission og Omflytning, hvor-
efter Sommerferien tager sin Begyndelse.

Torsdagen den 21 Juli og Tirsdagen den 23 August Kl. 9
Form. prøves de nyanmeldte Disciple, og sidstnævnte Dags
Eftermiddag Kl. 3 begynder Undervisningen i det ny Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver og Slutningshøjti-
deligheden indbydes herved Disciplenes Forældre og Værger
samt enhver, som interesserer sig for Skolen og dens
Gjerning.

1059.